

Slutrapport och framtidsvisioner

Projekt VisioLab

08-11

Slutrapport och framtidsvisioner

Projekt VisioLab

08-11

Yrkehögskolan Novia mars 2011

YRKESHÖGSKOLAN
NOVIA

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Bakgrund	2
1.2. Verksamhetsidén och syftet med VisioLab	2
1.3. Syftet med dokumentationsarbetet	3
1.4. Metod för insamling av material	3
2. Projektbaserad undervisning i teori och praktik	4
2.1. Projektbaserad inläring som pedagogisk metod	5
2.2. Det konstruktivistiska synsättet – problemlösning i praktiken	5
2.3. Projektbaserad inläring vid Novias utbildningsprogram i Nykarleby	7
2.4. Två centrala frågeställningar kring projektbaserad inläring	11
3. Studerandeprojekt i VisioLab	14
3.1. Projekt Solkulla	15
3.2. Projekt Pratsam	20
3.3. Projekt Losvika	24
4. Projektbaserad inläring i VisioLab	28
4.1. Studerandenas utvärdering	29
4.2. Företagens utvärdering	30
4.3.Handledarnas utvärdering	32
5. Sammanfattning och utvecklingsförslag	34
5.1. Arbetsprocessen i kreativa studerandeprojekt	35
5.2. Utvecklingsförslag för VisioLab	37
5.3. Tankar om mål och syfte	38
6. Slutord	40
Bilaga	

Denna rapport är slutdokumentationen för projekt VisioLab 08-11 som pågått under perioden 1.4.2008–31.3.2011. Projektet finansierades i huvudsak med medel från Europeiska socialfonden och staten, men även Svenska Kulturfonden, Jakobstadsregionens Näringscentral Concordia Ab, Yrkeshögskolan Novia och Mellersta Österbottens yrkeshögskola deltog i finansieringen. Projektet genomfördes som en del av Yrkeshögskolan Novias forsknings- och utvecklingsverksamhet inom området Kultur och samhälle.

Slutrapport och framtidsvisioner – Projekt VisioLab

Utgivare	Yrkeshögskolan Novia, Fabriksgatan 1, Vasa, Finland © Kiti Sandén, Sara Åhman, Maria Österåker och Yrkeshögskolan Novia
Texter	Kiti Sandén, Sara Åhman och Maria Österåker
Bearbetning och redigering	Kiti Sandén och Martina Österberg
Fotografier och illustrationer	Lina Enlund, Andreas Haals, Tobias Lindholm, Monica Lindvall och Anna Wallendahl
Layout	Anna Wallendahl
Tryck	Jakobstad 2011

Novia publikation och produktion, serie R: Rapporter 1/2011
ISSN 1799-4179
ISBN (print): 978-952-5839-23-4
ISBN (digital): 978-952-5839-26-5

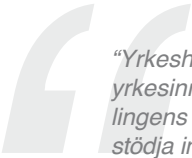
1. Inledning

Denna rapport är en slutdokumentation av arbetet i projekt VisioLab på Yrkeshögskolan Novias (hädanefter kallat Novia) enhet i Jakobstad. Diskussionen förs främst med fokus på avdelningen för bildkonst, media och design i Nykarleby (hädanefter kallad utbildningsprogrammen i Nykarleby), eftersom VisioLabs studerandeprojekt utförts inom ramen för dessa utbildningsprogram. VisioLabs främsta syfte har varit att utveckla projektbaserat lärande inom utbildningsprogrammen i Nykarleby. Denna slutrapport är också en reflektion över de utmaningar som näringslivsorienterade, projektbaserade uppdrag medför. I detta inledande kapitel beskrivs VisioLabs bakgrund och syfte samt hur materialet för denna rapport samlats in.

1.1. Bakgrund

Dagens utbildningsorganisationer måste vara öppna för nya utmaningar och samhällliga förändringar. Arbetslivet kräver insikter i företagande och därför bör utbildningen anpassas därefter. För yrkeshögskolorna innebär detta att skapa en lärandemiljö där företagsamhet uppmuntras och studerande lär sig att vara kreativa och innovativa samt att planera och leda en process med ett uttalat mål i sikte.

Yrkeshögskolorna präglas av att studierna sker i samarbete med näringslivet; att man lär sig tillsammans med arbetslivet. I yrkeshögskolelagen (2003/351) beskrivs yrkeshögskolornas uppgifter enligt följande (§ 4):

“Yrkeshögskolorna har till uppgift att meddela sådan högskoleundervisning för yrkesinriktade expertuppgifter som baserar sig på arbetslivets och arbetslivsutvecklingens krav samt på forskning och konstnärliga och kulturella utgångspunkter, att stödja individens yrkesutveckling och att bedriva tillämpat forsknings- och utvecklingsarbete som betjänar yrkeshögskoleundervisningen samt stöder arbetslivet och den regionala utvecklingen och tar hänsyn till näringsstrukturen i regionen”

Vidare förespråkas ett samarbete med omvärlden (§ 5):

“En yrkeshögskola skall utföra sina uppgifter så att den samarbetar med näringslivet och det övriga arbetslivet särskilt inom den egna regionen samt med inhemska och utländska högskolor och andra läroanstalter.”

Även om yrkesinriktade studier och projektbaserat lärande i samarbete med näringslivet idag är en självklar del av yrkeshögskolestudierna, finns det ingen allmän praxis för hur detta skall utföras i praktiken. Inte heller inom utbildningsprogrammen i Nykarleby finns ett gemensamt, fungerande system för projektbaserat lärande. Innan projekt VisioLab startade hade man på avdelningen redan utfört flera projekt tillsammans med näringslivet, antalet och omfattningen varierade dock inom de olika utbildningsprogrammen.

För att utveckla projektverksamheten i samarbete med regionens näringsliv, startades projekt VisioLab våren 2008. Ett förberedande projekt hade gjorts föregående år på dåvarande Svenska Yrkeshögskolan (som i en fusion med Yrkeshögskolan Sydväst blev Yrkeshögskolan Novia fr.o.m. 1.8.2008) för att kartlägga behovet av ett projekt. Eftersom behovet fanns och utvecklandet av verksamheten ansågs vara viktig för regionen fick VisioLab finansiering för tre år under perioden 1.4.2008–31.3.2011. Projektet finansierades i huvudsak med medel från Europeiska socialfonden och staten, men även Svenska Kulturfonden, Jakobstadsregionens Näringscentral Concordia Ab, Yrkeshögskolan Novia och Mellersta Österbottens yrkeshögskola deltog i finansieringen.

1.2. Verksamhetsidén och syftet med VisioLab

Ett av VisioLabs huvudsyften var att **stärka förståelsen för att kulturbranschen är en del av näringslivet**. Detta skulle ske genom att uppmuntra små och medelstora företag i Österbottenregionen att anlita kulturella tjänster i form av kreativa studerandeprojekt ledda av lärare inom Novias utbildningsprogram i Nykarleby och/eller utomstående handledare. Genom

att öka kunskapen och erfarenheten av kulturbranschens tjänster skulle man **bädda för att yrkesverksamma tjänsteleverantörer inom konst och kultur i framtiden skulle få bättre verksamhetsmöjligheter**. Detta skulle i sin tur förbättra den regionala utvecklingen och sysselsättningen. VisioLab skulle också agera **budbärare och informationscenter mellan utbildningen och näringslivet**, men även utgöra **koordinator för kultursektorns olika aktörer**.

Det **förstärkta samarbetet med näringslivet** tog avstamp i yrkeshögskolelagen och den nationella strategins riktlinjer för FoU-verksamhet vid yrkeshögskolor. **För studerande skulle deltagandet i de olika VisioLab-projekten ge nya kunskaper om näringslivet och en ökad självsäkerhet gentemot företag och arbetsgivare**.

Tack vare studerandeprojekten skulle VisioLab också få erfarenheter och kunskap om näringslivsinriktad och projektbaserad undervisning för Novias utbildningsprogram i Nykarleby. Syftet var således också att **stödja och stärka lärarna i sin yrkesroll och höja kunskapsnivån inom projektbaserad pedagogik**. Med hjälp av att skapa dessa "best practice"-exempel skulle informationen om de insamlade resultaten spridas inom både den egna organisationen och hela regionen.

1.3. Syftet med dokumentationsarbetet

Denna rapport strävar efter att så objektivt som möjligt se tillbaka på VisioLabs treåriga arbete och ta lärdom av det som gjorts under projektets gång. På basen av de slutsatser som rapporten ger vid handen, vill vi inleda en diskussion om uppbyggandet av ett fungerande system för projektbaserat näringslivssamarbete inom Novias utbildningsprogram i Nykarleby. Vi tror på ömsesidig kommunikation, där alla parter får framföra sina önskemål och behov med tanke på framtiden.

1.4. Metod för insamling av material

Denna rapport sammanfattar de åsikter som projektdeltagarna i tre VisioLab-studerandeprojekt lagt fram i utvärderingsintervjuer efter projektens slut. Vi har intervjuat åtta studerande, åtta företagsrepresentanter och fem handledare men också samlat in ytterligare material genom att intervjua åtta lärare på utbildningsprogrammen i Nykarleby. Lärarintervjuerna har en mer allmän karaktär och behandlar inte specifikt de projekt som gjorts inom VisioLab. Undersökningens kvalitativa karaktär är medveten eftersom helhetsförståelsen och sammanhanget är viktigare än de enskilda bitarna. Intervjuguiderna finns bifogade till denna rapport (se bilaga).

2. Projektbaserad undervisning i teori och praktik

*”Genom att jobba med projekt får den studerande så mycket mer än vad som står i läroplanen”
(Lärare)*

Yrkeshögskolorna utvecklades för att förbättra och komplettera det finländska utbildnings-systemet. På direktiv av Undervisningsministeriet byggde man upp en utbildning som kunde svara på regionala förändringar i arbets- och näringslivet. Samtidigt förändrades lärarens roll som den traditionella kunskapsförmedlaren. Av denna orsak blev utvecklingen av undervisningspersonalens kunnande inom projektbaserat lärande på enheten i Nykarleby också ett delsyfte för VisioLab. En annan viktig aspekt av detta kunnande är företagsamhetsfostran, som bygger på undervisning i växelverkan med näringslivet och problemlösning genom verkliga projekt. Därför är det viktigt att studerande lär sig att ta ansvar och att de uppmuntras att göra och upptäcka själv.

Vid intervjuer med åtta lärare på Novias avdelning för bildkonst, media och design i Nykarleby, framgick att fördelarna med projektarbete och projektbaserad undervisning överväger nackdelarna. Trots det finns det flera viktiga frågeställningar kring projektbaserad pedagogik och projektarbetets pragmatik som behöver lyftas fram för diskussion. I denna del av rapporten kommer vi att presentera projektbaserad inlärning som pedagogisk metod samt de mest relevanta aspekterna på varför den försvarar sin plats i dagens yrkeshögskolor. Som motvikt till denna teori presenterar vi även de tankar som lärarna i Nykarleby framförde i intervjuerna om projektarbete i praktiken. Vi tar inte ställning till huruvida arbetslivet utgör en bättre lärandemiljö än den institutionaliserade – i stället vi vill poängtera att de berikar och kompletterar varandra.

I detta kapitel illustreras lärarnas tankar och åsikter med faktarutor och citat i kursiv stil.

2.1. Projektbaserad inlärnin g som pedagogisk metod

Projektbaserad inlärnin g är en studerandecentrerad metod. I den projektbaserade pedagogiken vill man frångå att detaljbestämma inlärnin gsmålen, vilket skulle leda till att den studerande färdas på en förutbestämd inlärnin gsstig. Istället fokuserar man på djupinlärnin g kring aktuella frågeställningar som dyker upp under resans gång. (Harris & Katz, 2001)

Trots att projektbaserad inlärnin g tillämpas i praktiken, saknas det en övergripande, accepterad modell eller teori. En genomgång av litteraturen visar att det finns en mängd beskrivningar som existerar parallellt. Synteta (2001) gjorde ett försök att sammanfatta litteraturen kring projektbaserad inlärnin g och samtidigt fånga de centrala dragen med metoden. Projektbaserad inlärnin g betonar en inlärnin g som:

- är förenlig med läroplanen
- är långsiktig (längre än några dagar)
- är ämnesövergripande
- innefattar en utmanande och konstruktiv frågeställning som driver arbetet framåt
- är studerandecentrerad
- baserar sig på gruppinlärnin g
- integreras med verklighetsbaserade frågeställningar och praxis
- betonar ett användbart resultat
- har en inverkan på studerandes självkännet, problemlösnin gsförmåga och förmåga att arbeta i grupp
- ofta använder sig av teknikbaserade kognitiva verktyg
- kräver information och förmågor som inte redan har lärts in på traditionell väg

2.2. Det konstruktivistiska synsättet – problemlösnin g i praktiken

Den problembaserade inlärnin gens rötter finns i det konstruktivistiska synsättet, som betonar att studerande lär sig genom att göra – alltså genom problemlösnin g, försök och misstag. Synsättet hänförs till den progressiva pedagogiken, som hävdar att lärande och kunskapsutveckling måste kopplas till praktiken och till individens egen erfarenhet. Den progressiva pedagogiken kan därmed ses som en motrörelse till förmedlingspedagogiken och det personligt upplevda är således själva utgångspunkten för lärandet.

Att ha två världar, en skolmässig där studerande övar upp intellektuell skarpsynthet, och en praktisk där man sedan tillämpar det man lärt sig, är inte ändamålsenligt. Dessa båda världar skall mötas redan i utbildningen för att ge studerande möjligheter att dels utveckla sitt kunnande i relation till arbetsutvecklingens krav, dels skapa sig ett egenvärde av kunskapen. Att skapa sig ett egenvärde av kunskapen handlar om att göra kunskapen meningsfull. (Backström-Widjeskog, 2008)

Redan Dewey (känd för sin metod *learning by doing*) förespråkade 1938 eftertänksamhet och dialog. Han påpekade att om inte den studerande personligen har kämpat med ett problem, blir informationen inte förankrad på ett levande och meningsfullt sätt. Skrvset och Lund sammanställer i sin bok *Projektarbete i skolan* (2000) Deweys idéer för lärande i ett antal punkter. Dessa punkter menar författarna utgör grunden till dagens projektbaserade pedagogik:

- Kunskapen skall vara nyttig
- Undervisningen skall vara erfarenhetsbaserad och erfarenhetsskapande
- Den studerande skall själv sätta mål för sitt arbete
- Den studerande skall vara aktiv (learning by doing)
- Utgångspunkten måste ligga i arbetsuppgiften, inte i ämnena.

Ett projektarbete bör enligt Skrøvset och Lund (2000) ha en nära anknytning till verkligheten, vara ämnesöverskridande, engagera studerande i både planering och utformning av uppgifterna samt vara problembaserat. Dysthe (1996) visar på ytterligare fördelar med att arbeta nära verkligheten; när den aktuella frågan känns verklig för de inblandade ställer studerande autentiska frågor till varandra och till läraren, de studerande vill veta svaret för sin egen skull och inte enbart för att kunna få ett "facit" och senare ett bra betyg.

Reflection-on-action kan ses som en uppföljning och utvärdering av handlingen och syftar till att fördjupa kunskapen om och förståelsen för sitt eget agerande och konsekvenserna därav. Enligt det konstruktivistiska synsättet blir läraren handledaren som sporrar studerande att reflektera kring sina erfarenheter. Ett dialogiskt samtal kännetecknas av samtalare som har förmåga till reflektion både i och över samtalssituationen samt har förmåga till öppenhet inför det annorlunda och främmande. Denna dialogkompetens innebär således att samtalaren dels skall kunna argumentera för sin sak och samtidigt vara öppen för andras argument, dels kunna ifrågasätta egna ståndpunkter och samtidigt kritiskt kunna granska andras (Granberg, 2009). En pedagogisk process som utgår från konstruktivism syftar till att utmana de studerandes tänkande så att de i processen kommer underfund med sitt eget sätt att tänka, sitt kunskapsbehov och att de även får beredskap att förändra och utveckla, inte bara sitt tänkande utan även sina kunskaper och färdigheter. Att sätta studerande i centrum utmanar och förändrar pedagogens klassiska roll i undervisningssammanhang. Rollen går från att ha varit den som står i centrum och "lär ut" till att bli den som sporrar och motiverar studerande (Vygotskij, 1978).

För de studerande som blivit vana med en förmedlingspedagogik innebär den mera projektbaserade pedagogiken således en omställning från att följa instruktioner till att utföra egen-initierade lärprocesser, från att memorera och repetera till att utforska, integrera och presentera, från att lyssna och reagera till att kommunicera och ta ansvar, från att förstå fakta, villkor och innehåll till att förstå processer, från att vara lärarberoende till att bli uppmuntrade av läraren (Intel, 2003). För läraren innebär omställningen återigen att frånga det traditionella "läraren berättar" till förmån för "den studerande gör". I studerandecentrerade, projektbaserade metoder blir pedagogen den "sanna fostraren" i Bubers (1993, enligt Backström-Widjeskog, 2008) termer. Förhållandet mellan pedagogen och studerande är då relationellt, eller empatiskt, förtroendefullt och uppmuntrande. Pedagogen intresserar sig för hela människan, så som hon är och lever i den aktuella situationen (realiteten) och även för den hon kan/har möjlighet att bli, alltså den potentiella människan. Fokus ligger på vad studerande skall förväntas lära sig och kunna efter kursens slut. Pedagogens uppgift blir att skapa förutsättningar för att lärande äger rum. I studerandecentrerade metoder blir utmaningen att kunna skapa relevans i uppgifterna så att studerande upplever dem som meningsfulla (Backström-Widjeskog, 2008).

När den projektbaserade pedagogiken ges tillträde till klassrummet betyder det att lärarens arbete inkluderar exempelvis följande (Intel, 2003):

- identifiera lämpliga projekt
- strukturera projektet och dess problem till möjligheter för inläring
- samarbeta med kollegor för att skapa ämnesgemensamma projekt
- leda lärprocessen

2.3. Projektbaserad inlärnning vid Novias utbildningsprogram i Nykarleby

Projektbaserad inlärnning kan användas i många olika typer av projekt. De kan basera sig på ett autentiskt behov med en verklig kund eller vara konstruerade för att påminna om ett autentiskt projekt. Men att utföra ett projekt med en utomstående beställare behöver inte nödvändigtvis innebära att uppslagen till projekten kommer utifrån. Exempelvis fotolinjen i Nykarleby har initierat nya projekt där projektidéerna kommer inifrån, medan arbetet haft en verklig slutkund och baserat sig på autentiska behov. När lärarna i denna rapport diskuterar projektbaserad inlärnning refererar de vanligtvis till den typen av projekt där en utomstående beställare eller slutkund finns närvarande. För studerande finns det tre olika sätt att komma in i arbetslivet under studietiden: genom projekt med specifik uppgift, genom arbetspraktik eller genom lärdomsprov.

På basen av de diskussioner som förts med Novias lärare i Nykarleby kring projektarbete i allmänhet och VisioLab i synnerhet, kan vi konstatera att flera lärare för fram att det är behändigt att ha en partner (VisioLab) som letar upp intressanta företag och uppdragsgivare, som tar den första kontakten och som även finns med som ett stöd och som en ytterligare ansvarsperson genom hela processen. VisioLab som förmedlare och upprätthållare av externa projekt ses som ett önskvärt tillstånd. Vi kan också konstatera att VisioLab redan i viss mån har tagit denna roll, men att det många gånger saknas en fungerande dialog mellan utbildningen och VisioLab. De utförda projekten har ofta kritiserats för att inte följa någon fast struktur, att de har varit svåra att ta ställning till i inledningsskedet och att de inte uppstått som ett resultat av en dialog med utbildningen, vilket lett till att arbetet inte kunnat utföras på ett ändamålsenligt sätt. Med andra ord efterlyser man bättre kommunikation mellan utbildningen och VisioLab. Förutom att VisioLab skulle inta rollen som förmedlare och upprätthållare av projekt, önskas att VisioLab även skall stå till tjänst med att skapa praxis och struktur kring projekt: Hur skall lämpliga projekt utformas? Vilka avtal behöver skrivas? Hurudana ersättningsmodeller bör man ha?

Vad tycker Novias lärare på utbildningsprogrammen i Nykarleby om projekt som undervisningsmetod?

Projektets struktur

- *Fördelen med projekt är att de har en början och ett slut. Det här gör att det är lättare att se helheter. Exempelvis inom bildkonsten, där man många gånger jobbar med detaljer och samlar arbeten på hög, möjliggör ett projekt att hela processen och ett tydligt resultat synliggörs.*
- *Projekt innebär att de studerande tvingas lämna sin trygga bubbla. Från att tidigare ha suttit i klassrummet och spekulerat kring hur vårt arbete skulle bemötas utanför skolan har vi idag möjligheten att få direkt feedback på det vi gör.*
- *Jag vet vad jag vill med projektet själv och jag har ganska svårt med att dämpa mig och låta de studerande komma fram till lösningarna, förslagen och hela det här. Jag måste hela tiden akta mig för att inte gå in och styra upp för mycket.*

Ökad synlighet och bättre förståelse

- *Genom att företag och organisationer via projekt kommer i kontakt med våra studerande och deras kunskande, ökar vi förståelsen för att jobba med och använda sig av kreativa företag. Projekt kan generera nya arbetstillfällen.*
- *Via projekt syns vi ute i samhället. Det här är så klart viktig marknadsföring för oss och det kan i slutändan leda till att fler söker sig till utbildningen.*

Ökad motivation och nya kontakter

- *Projektarbetet ger de studerande viktiga kontakter inför framtiden. Men det innebär även ett kontaktbyggande för mig som lärare. Jag kan ha ett intressant meningsutbyte med kunden, jag håller mig à jour med vad som händer ute på fältet och det blir på så vis en slags fortbildning för mig som lärare.*
- *Projekt kräver mer av de studerande, något som jag ser att motiverar dem väldigt mycket. De känner att de är till nytta för någon. Men projektarbetet motiverar även mig som lärare. Det erbjuder omväxling.*
- *I den projektbaserade undervisning får jag som lärare visa en annan sida av mig själv, ibland även ett annat kunnande.*

Ökad inläring

- *Genom att delta i projekt får den studerande en bättre kommunikationsförmåga. Han eller hon lär sig att ta kontakt, att tala ett gemensamt språk med kunden; att lyssna, samarbeta och kompromissa. Den studerande lär sig att prioritera kunden, men projektbaserad inläring ger även de studerande en stolthet över vad de gör. De förstår sitt sammanhang i samhället, de lär sig att värdesätta sitt kunnande och att ta betalt. De ser även att skolan i många fall klarar av att återspegla verkligheten.*
- *Studerande kan även uppleva projekt väldigt svåra. De känner sig otillräckliga, vilket i sin tur motiverar dem att fördjupa sig i sina studier. Projekt lär dem helt enkelt att lära känna sig själv och sin egen potential.*
- *Det finns ofta något nytt att hämta i varje projekt. I projektet exemplifieras teorin och den studerande får många gånger en aha-upplevelse. Genom att jobba med projekt kan vi erbjuda mer än vad som står i läroplanen.*
- *Om vi involverar de studerande i hela processen med att jobba med projekt blir ju även kunskapen kring hur man startar upp och driver ett projekt något centralt.*

Bristande anpassning

- *Ibland känns det som att projektet inte är anpassat för oss. Projektarbete får inte bli ett självändamål för skolan. Utbildningen måste involveras i ett tidigt skede för att på så vis kunna säkerställa att projektet är lämpligt för oss.*

Hur uppfattar lärarna på utbildningsprogrammen i Nykarleby sin roll i projekt?

I den projektbaserade pedagogiken anser lärarna sig ha följande funktioner:

Att analysera:

- Först måste jag ju fatta ett beslut om det här är ett projekt som ger oss någonting.
- Jag analyserar omgivningen och ger idéer och uppslag till nya projekt.
- Avslutningsvis reflekterar jag över vad vi gjorde och varför vi gjorde så.

Att organisera:

- Jag är spindeln i nätet och håller kontakt med alla inblandade.
- Jag gör allt det där förarbetet som ingen märker eller ser, min roll är väl att inte synas överhuvudtaget.
- Min roll är att skapa förutsättningar och samtidigt kunna se helheten.
- Jag ser mig faktiskt ganska mycket som en assistent, som ser till att saker finns när de behövs.

Att förmedla:

- Jag känner mig många gånger som en diplomat mellan uppdragsgivaren och de studerande. Många gånger har de inte så stor förståelse för varandra.

Att ansvara:

- Det är jag som är den huvudansvarige.
- Jag har det pedagogiska ansvaret för att projektet ligger i linje med det vi håller på med.

Att handleda:

- Min roll är att stå för tryggheten.
- Jag strävar efter att de studerande skall känna sig delaktiga och att de upplever att de utvecklas.
- Jag visar på möjligheterna, inspirerar dem och presenterar vad som finns där ute.
- Jag ställer krav.

2.3.1. Fostran till företagsamhet

"Som lärare är det min uppgift att stimulera till företagsamhet, men inte till att bli företagare. Det måste de själva komma fram till."

"Min uppgift är att förklara hur verkligheten ser ut. Indirekt blir det att stimulera och uppmana till företagsamhet."

Företagsamhetsfostran är ett undervisningsmål som enligt läroplansgrunderna (Undervisningsministeriets nationella ESF-utvecklingsprogram 2007–2013) skall genomsyra hela yrkeshögskolan och dess verksamhet. Detta betyder att temat borde ingå i samtliga, eller åtminstone största delen, av skolans läroämnen på ett eller annat sätt.

I våra diskussioner med Novias lärare i Nykarleby framkommer att de med företagsamhetsfostran långt avser att starta eget företag. Denna omedvetna inskränkning av begreppet gör att det ibland alltför lätt kritiserar. Varför idealiserar vi företagandet? Skall vi uppmana våra studerande att starta eget? Trots denna kritik ger intervjuerna vid handen att kunskaper som förknippas med ett konkret företagande efterlyses, exempelvis avtalsfrågor, prissättning, offertgivning och bokföring.

Det är viktigt att i diskussionen kring företagsamhetsfostran komma ihåg att vi bör fostra studerande till att klara sig på arbetsmarknaden – med eller utan företag. Det ingår viktiga element

i begreppet företagsamhetsfostran som är en förutsättning för ett lyckat företagande, men som inte är en direkt indikation på att företagande är det enda alternativet. Tron på sig själv och sin egen förmåga, den rätta inställningen, visionen och individens vilja att lyckas är de egenskaper som i sista hand påverkar huruvida studerande uppnår sina mål eller inte. (Backström-Widjeskog, 2008)

Vare sig tolkningen och intresset för företagsamhet ligger i ett mera konkret företagande eller i en mera grundläggande attityd, har den stor betydelse för både utbildare och studerande. Hur Novias lärare tolkar begreppet har således stor betydelse för hur fostran till företagsamhet införlivas i undervisningen. En idealisk företagsamhetsfostran kunde innefatta såväl kunskap om att starta och bedriva ett företag som att utveckla förmågan att hantera förändring genom att vara flexibel, självständig, kritisk, tolerant, innovativ etc. (jfr Backström-Widjeskog, 2008)

Hur anser Novias lärare på utbildningsprogrammen i Nykarleby att företagsamhet och entreprenörskap kan stimuleras?

Traditionell undervisning

- *Kurser i hur man sköter ett företag rent konkret; vad gör jag när jag möter kunden, hur skriver jag avtal, vad kan jag begära i lön?*
- *Hur man fyller i blanketter och ansöker om bidrag.*
- *Hur man handskas med byråkrati och attityden till byråkrati överlag.*
- *Den befintliga företagsamhetsundervisningen kunde avsevärt förbättras.*

Företagskuvös

- *Jag efterlyser en företagskuvös där studerande startar eget företag redan under studietiden.*

Ökat självförtroende

- *Vi behöver stimulera dem till att satsa på sig själva och tänka egoistiskt.*

Projekt

- *Genom projekt med externa beställare.*
- *Jag vill inte ta bort timmar från ämnesundervisningen till förmån för företagsundervisningen för jag tror inte på den formen av företagsundervisning. De studerande lär sig mera genom tillämpad undervisning i företagsamhet.*

Kommunikation

- *Genom att göra det lättare för de studerande att ta kontakt med personer utanför skolan. Vi måste jobba med det verbala, med att stå inför folk, presentationsteknik etc.*

Om vi ser på de fördelar som såväl lärare som studerande i Nykarleby lyfter fram med projektbaserat lärande (t.ex. förbättrad kommunikations- och samarbetsförmåga, ökad självkänedom) märker vi att de långt sammanfaller med de resultat som eftersträvas i företagsamhetsfostran. Även den konkreta och funktionella företagsamheten stärks genom projektbaserad inläring: Både lärare och studerande efterlyser mer kunskap om t.ex. prissättning och avtalsfrågor efter utförda projekt. De inser att deras ämnesmässiga kunskaper är begränsade och att de behöver en ökad förståelse för uppdragsgivarens behov och arbete. Många gånger blir projektet en väckarklocka för vad de behöver ute i näringslivet och att de behöver tillägna sig dessa saker redan under studietiden. Vi kan därmed konstatera att företagsamheten hos en studerande kan stärkas genom en ökning av projektbaserad pedagogik.

2.4. Två centrala frågeställningar kring projektbaserad inlärning

Avslutningsvis vill vi i detta kapitel föra fram två frågeställningar som kommit fram i diskussioner med Novias lärare i Nykarleby. Frågeställningarna handlar om utgångsläget för den projektbaserade undervisningen samt hurdana målsättningar man skall ha i dylika projekt – två viktiga element som präglar metodens nytta och existensberättigande.

2.4.1. Vilka projekt är lämpliga för undervisningen?

Ett projekt kan ha tre olika utgångspunkter:

- 1) uppdragsgivarens konkreta behov,
- 2) läroplanen (vad skall de studerande lära sig?) och
- 3) studerandenas kompetens (vad kan de studerande erbjuda?).

I den projektbaserade pedagogiken behöver dessa tre delar passa ihop för att ett projekt skall fungera ändamålsenligt, men frågan är var ett projekt lämpligast startar? Skall fokus ligga på resultatet (företagens behov), ett nytt substansinnehåll i läroprocessen (i enlighet med läroplanen) eller på de studerandes möjligheter att utöka sina befintliga kunskaper och få möjlighet att jobba i en annan miljö (de studerandes kompetens)? Skall läroplanen anpassas enligt de projekt som kommer in eller skall företagets behov anpassas till läroplanen och det som de studerande redan kan?

Tidigare föddes projektidéerna delvis inom Novias kulturenhet i Nykarleby, men även utomstående uppdragsgivare kontaktade skolan med projektförslag. Novias lärare valde att delta i projekten om den utomstående samarbetspartners projekt passade in i undervisningen och läroplanen. Under de senaste åren har VisioLab delvis tagit över arbetet med att leta upp lämpliga projekt för utbildningen – allt för att stärka kontakten mellan näringsliv och utbildning. Många positiva röster höjs för VisioLab, men det faktum att projekten inte alltid varit förenliga med Novias kompetens har väckt missnöje:

"Problemet är ju att man vill jobba i proffsiga vågor och då finns det stora risker att man lovar mer än vad de studerande klarar av. Det är hela tiden en balansgång mellan att lova realistiskt och att ha ett lockande erbjudande, dessutom med tanke på att vi inte kan jobba med de premisserna att vi gör det billigare än branschen i allmänhet."

Man har fört fram en önskan om att VisioLab skulle säkerställa att utbildningen kan ta emot ett projekt innan det diskuteras med beställaren. På så sätt kan Novia förmedla inför kunden av att man kan sin sak. Samtidigt inser lärarna i Nykarleby att de ibland behöver sättas på hal is:

"När vi väljer projekt bör vi vara noga med att inte bli för bekväma. Vi måste våga ta oss an projekt där vi inte vet om vi har den kunskapen som behövs. Det är i sådana projekt vi utvecklas, såväl studerande som lärare."

Det är väldigt krävande med projekt som inte motsvarar den kompetens som utbildningsprogrammet erbjuder. Därför borde de flesta projekt utgå från utbildningsprogrammets kärnkom-

petens och redan i inledningsskedet ge såväl studerande som lärare en känsla av att de kan leverera det som önskas. Ett exempel vi gärna lyfter fram är fotolinjens sätt att jobba med projekt i undervisningen:

"Vi gör sällan regelrätta kundbeställningar, utan de flesta samarbeten föds på våra initiativ. Vi försöker alltid hitta någonting vi vill experimentera med, något som ger oss något, som vi inte kan från tidigare eller som vi behöver veta mera om. Sedan tar vi kontakt med kunden och säger att vi har märkt att ni behöver det här. På så vis försöker vi väva in något mera än vad kunden skulle ha frågat efter, något som de själva inte skulle ha kommit på själva. De får den huvudsakliga poängen, men så får de någonting annat därutöver."

2.4.2. Skall fokus alltid ligga på att lyckas utgående från beställarens perspektiv?

"Konsten är ofta svårhanterlig och provokativ. Det får vi inte skämmas för. Konstens uppgift är ibland att ställa sig på tvären och hitta nya vägar."

Inom konstundervisningen måste det finnas utrymme för att producera, skapa och tillverka enbart åt sig själv. Genom detta kan den studerande mogna och komma till insikt. De flesta av lärarna i Nykarleby poängterar att det ibland är nyttigt att misslyckas fullständigt – då blir misslyckandet en eftersträvansvärd del av den viktiga mognadsprocessen. Samtidigt konstaterar flera lärare att det i projekt med externa kunder inte finns samma utrymme för att misslyckas. I dessa projekt blir det oundvikligen så att man kör på säkra kort – på bekostnad av kreativiteten. Visst måste kreativiteten oftast också utforskas inom givna ramar ute i arbetslivet, men det måste även finnas utrymme för att misslyckas och experimentera under studietiden.

Men vad händer när man misslyckas i ett projekt? Kan ett projekt överhuvudtaget vara misslyckat? De flesta lärare anser att misslyckandet är en naturlig och även delvis en efterlängtdel av den kreativa processen. Men vad medför misslyckandet då för de studerande?

"Jag är helt av den åsikten att de här misslyckandena är egentligen lika viktiga som då allting går som på räls."

"Det måste man få göra. För att annars kan man inte lära sig heller någonting. Om man alltid bara gör det man kan och vet att jag inte kommer att misslyckas, så utvecklas jag ju inte över huvudtaget heller."

"För en studerande kan det kännas tungt kanske, men jag tror att det kan vara bra för en studerande att misslyckas ibland också. Tyvärr, på något sätt är det också en erfarenhet."

Vi kan konstatera att en effektiv kommunikation ofta minskar riskerna för att misslyckas på flera olika sätt. Lärarna i Nykarleby för fram att de redan i projektets initialskede inser vikten av att kommunicera slutresultatet med kunden. Inte så att man tillkännager slutresultatet, utan att man försäkrar sig om vad kunden är ute efter och att han eller hon har realistiska förväntningar. Kunderna måste acceptera de studerandes begränsningar på samma sätt som utbildningen måste acceptera uppdragsgivarnas begränsningar:

"Det är viktigt att föra fram till studerande att de vid ett misslyckande inte kan rycka på axlarna och tänka att det går bättre nästa gång, utan att verkligheten kräver att de alltid strävar efter att lyckas. Om de misslyckas gör de om och så gör de rätt. På så vis kan de inte misslyckas. Det kan ta längre tid och arbetsprocessen kan bli krokig, men i slutändan finns alltid möjligheten att lyckas".

De studerande måste få känna att det är acceptabelt att misslyckas under resans gång och här blir misslyckandet en värdefull erfarenhet. Genom att diskutera och utvärdera såväl internt som externt minskar riskerna med att misslyckandet återspeglar sig i slutresultatet.

Enligt lärarna i Nykarleby kan en annan aspekt av misslyckande vara att man förlorar kunder, att årskursens rykte lider, vilket i sin tur drabbar andra program och i sista hand hela utbildningsorganisationen. Här kan vi kanske föra fram en relevant fråga som en lärare ställde under våra diskussioner:

"Har även kunden ett ansvar att följa exempelvis de utvecklingsförslag som är resultatet av projektet? Och vad är egentligen ett slutresultat?"

I projekt ger studerande ofta i idéer och förslag till hur ett företag eller en organisation kan utveckla exempelvis sin grafiska profil, sin inredning eller sina produkter. Novia och eventuellt VisioLab för därefter fram detta projekt och samarbete som en referens. Men vad händer om företaget eller organisationen inte gör något med förslagen och idéerna som Novias studerande gett dem? Vad är resultatet då? Är det arbetsprocessen, utvecklingsförslagen eller den konkreta åtgärden? Och när har detta misslyckats?

"Det är inte farligt att misslyckas, men det är svårt att misslyckas med en extern beställare. Därför kan vi inte helt bygga upp utbildningen på beställningsarbeten. Å andra sidan har vi ingen uppgift att serva näringslivet eller föreningar. Projekten tar vi om de tillför oss något. Och kan vi då misslyckas?"

3. Studerande- projekt i VisioLab

Under VisioLabs verksamhetstid utfördes sex studerandeprojekt. I detta kapitel har vi valt att redogöra för tre av dem: projekt Solkulla, projekt Pratsam och projekt Losvika. Orsaken till att just dessa tre projekt valts ut beror på att de dokumenterats utförligast under verksamhetstiden. Under de två första projekten, filmprojektet Björnen och projektet Teknik-formgivning, byggde VisioLab fortfarande upp sina arbetsmodeller. Därför blev dokumentationen över dessa två projekt inte ändamålsenlig för en utförligare analys. VisioLabs sista projekt, dokumentären om Norcar-BSB, var ett litet projekt som pågick då själva slutrapporten för VisioLab redan skrevs. Därför beskriver vi inte heller det projektet i vår rapport. De tre utvalda projekten som beskrivs i denna rapport genomfördes av studerandegrupper på två till fem personer med start under vårterminen 2009 fram till slutet av vårterminen 2010. Utvärderingen av projekten baserar sig på studerandenas, handledarnas och samarbetsföretagens åsikter och upplevelser. Förutom enstaka kommentarer, diskuteras inte lärarnas synpunkter i detta kapitel eftersom de flesta av dem inte varit involverade i arbetsprocesserna.

Projekttagarnas roller i VisioLab-projekten var följande:

Studerande utförde arbetet i studerandeprojekten. Projekten utfördes inom ramen för den normala undervisningen, som praktikperiod eller som lärdomsprov.

Företagen var samarbetspartner och/eller uppdragsgivare. Projekten var beställningsuppdrag eller projekt som initierats av VisioLab.

Handledare anställdes av VisioLab för att vägleda studerandena under projekten. Handledarna var externa sakkunniga som också hjälpte de studerande som utförde sina lärdomsprov. I projekt Solkulla fungerade en av handledarna också som projektkoordinator.

3.1. Projekt Solkulla

I projekt Solkulla hade de studerande som uppgift att planera den grafiska och den rumsliga profilen i Solkulla-huset samt göra en utförlig marknadsföringsplan för företagen. Själva genomförandet av planerna skulle företagen själva ansvara för. Solkulla-fastigheten, som ligger utanför centrum av Jakobstad, inrymmer olika företag inom hälsa och välmående: Sanni's Kök som serverar vardagsluncher och ordnar med festförberedelser, Medipunkt som erbjuder hemservice och fastighetstjänster. Utöver dessa två finns Hälsans Hus som består av ca 10 små- och enmansföretag som erbjuder behandlingar, terapi, skönhetsvård, rekreationsdagar och föreläsningar.

Projekt Solkulla var ett studerandesamarbete över branschgränserna, där formgivnings-, bildkonst- och restonomstuderande arbetade tillsammans. Studerandedeltagarna i projektet var två formgivnings- och en bildkonststuderande från Yrkeshögskolan Novia, som ansvarade för den grafiska och rumsliga profilen av Solkulla, samt två utländska restonomstuderande från Mellersta Österbottens yrkeshögskola, som ansvarade för marknadsföringsarbetet. VisioLab anställde en professionell formgivare och en projektkoordinator med ekonomisk utbildning för projektet. Från Solkulla deltog tio företagare i projektet. Novias studerande utförde arbetet som praktikperiod, de två utländska studerandena medverkade som praktikanställda av VisioLab. Projektet förbereddes under våren 2009 och det praktiska fältarbetet gjordes under tiden 1.6–30.11.2009.

VisioLab kontaktade Solkulla-företagarna och föreslog ett studerandesamarbete, eftersom man visste att det fanns ett behov av förnyelse både i själva fastigheten och i företagets verksamhetsprocesser. Arbetet startade med att representanter för VisioLab och Solkulla träffades för att diskutera projektidén och kartlägga intresset för den. Man gjorde också en SWOT-analys, där de enskilda företagen fick redogöra för sina styrkor, svagheter, möjligheter och risker. Eftersom deltagarantalet i projekt Solkulla var stort, inleddes det konkreta arbetet med ett gemensamt kickoff-seminarium på Juthbacka Kulturcentrum i början av juni. Resultatet av seminariet blev planerliga, konkreta målsättningar som projekt Solkulla skulle tillföra deltagarföretagen. Ett ytterligare resultat av seminariet var en gemensam vision för Solkulla:

Till Solkulla kommer såväl privatpersoner som företag för att, i en lugn och harmonisk miljö, avnjuta behandlingar för kropp och själ samt god och hälsosam mat. Solkulla säljer livskvalitet.

Dessutom beslöt man att Solkullaföretagarna skulle utse en ledningsgrupp, som skulle delta i utvecklingsarbetet och senare förverkliga den plan som de studerande lagt fram. Kickoff-tillfället uppskattades av deltagarna, en företagare sade:

"... det tyckte jag var intressant och en bra grej för oss. Utan det skulle vi inte ha vågat slänga oss i det tror jag."

3.1.1. Arbetsprocessen i projektet

Studerandenas arbete lades upp så att alla tilldelades uppgifter och delområden medan projektkoordinatoren i sin tur skulle se till att informationsflödet fungerade mellan alla involverade under projektets gång. Projektkoordinatoren handledde de två utländska restonomstuderandena – hon hjälpte dem också med det svenska språket eftersom de i huvudsak kommunicerade på engelska. Studerandena från Novia samarbetade med en egen handledare under projektets gång.

Formgivningsstuderanden som ansvarade för den grafiska profilen för Solkulla planerade logo, färgkarta, ingång, skyltar och annonsbotten. Webbplatsen planerades tillsammans med restonomstuderandena. I projektets initialskede var formgivningsstuderandens uppgift endast att planera skylten för Solkulla, men arbetsmängden ökade under projektets gång då företagarna kom med nya önskemål.

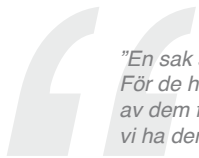

"Ja, jag visste att jag skulle göra en skylt. Men det mynnade ju ut att göra en logo och en färgkarta och ja, annonsbottnar och allt möjligt. Så projektet växte."

Samma studerande berättar om arbetsfördelningen:

"Alltså det blev otydligt vad som var min uppgift och vad som hörde till marknadsföringen. Jag visste inte vad som hörde till deras uppgifter."

Den andra formgivningsstuderanden planerade den rumsliga profilen för Solkulla. Målet var att åstadkomma ett välkomnande hus med ljus, rymd, tydlighet och harmoni, d.v.s. ett ställe dit man gärna återkommer. Fastigheten hade ursprungligen fungerat som åldringshem och präglades därför av en institutionell stämning och 50-talsarkitektur. I planeringen av den nya rumsliga profilen försökte studeranden ge Solkulla en ny atmosfär med hjälp av färger och ljus. I intervjun beskrev studeranden det kreativa arbetets tidsperspektiv:

"En sak som är viktig är faktiskt just att berätta åt kunderna hur hela kreativa processen går till. För de har ju oftast inte en aning om att det faktiskt tar tid, och den måste få ta tid. För många av dem förväntar sig resultat efter att vi jobbat i tre dagar, att ok nu skall det vara färdigt, nu vill vi ha den här och den här grejen."

Arbetsprocessen med den visuella profilen fortskred långsammare än företagarna förväntat sig. Flera lärare poängterade också under intervjuerna att det är viktigt att påpeka för uppdragsgivaren att den kreativa arbetsprocessen tar sin tid.

Projektets taktila väggkonst planerades av en bildkonststuderande från Novia. Konstverket skulle bli en väggsmyckning som kan upplevas både med ögon och händer – detta med tanke på Solkullas synskadade kunder. Den studerande upplevde att det mest givande i projektet var att få kontakt med andra människor:

"Fastän jag jobbade med andra saker, men ändå som att arbeta, inte kan jag säga i grupp men som utbyta idéer och komma i kontakt på det sättet."

För att attrahera fler kunder och öka försäljningen arbetade de två restonomstuderandena från Mellersta Österbottens yrkeshögskola med att utveckla Solkullas marknadsföring. Man inledde med en undersökning om företagets tidigare marknadsföringsåtgärder och på basen av dessa resultat utformade studerandena en ny marknadsföringsstrategi. Den utförliga marknadsföringsplanen innehöll även en kostnads kalkyl för de olika aktiviteterna. Rekommendationerna var bl.a. att skapa ett databaserat kundregister, kontakta närliggande företag för nya kundkontakter, bygga upp paketerade hälsotjänster för företag och att kontinuerligt uppdatera webbplatsen.

I planeringen försökte man beakta den knappa finansieringskapacitet som Solkullas företagare hade. Den nya, gemensamma webbplatsen byggdes upp av restonomstuderandena i samarbete med formgivningsstuderanden som ansvarade för den grafiska profilen av projektet. På grund av missförstånd gällande sommarlov kunde studerandenas tidtabeller inte synkroniseras, vilket ledde till kommunikationsbrist och en del dubbelarbete. Den intervjuade restonomstuderanden upplevde att tidsplaneringen och informationsflödet i projektet inte fungerade, men som helhet ansåg han att projektet var givande eftersom han fick möjlighet att praktisera den teori han lärt sig i skolan.

Projektkoordinatorns och handledarens roller var centrala i projekt Solkulla. Under deras ledning och med deras stöd arbetade studerandena så att projektet fortskred. Studerandena upplevde stödet ytterst viktigt och värdesatte möjligheten att kunna rådfråga och lära sig av ett proffs. Projektkoordinatorn beskrev handledarens roll i projekt:

"Jag tror att handledning är just att få studerandena att arbeta självständigt, det är som kärnan i det hela. Och att gå fram och att man är där som stöd och ge konstruktiva råd, men inte ta över själva rollen."

På basen av de fem studerandenas arbete sammanställde projekthandledaren och de tre Novia-studerandena en så kallad varumärkesbok. Syftet med varumärkesboken var att ge företagarna en visuell vision av ett framtida Solkulla. Handledaren underströk att en gemensam vision utgör grunden för ett starkt varumärke. Varumärkesboken konkretiserade studerandearbetets grafiska och rumsliga profilplanering, den taktila vägskonsten samt marknadsföringsstrategin och webbplatsen för Solkulla:

"Och speciellt manualen (varumärkesboken), det konkreta, att här kan ni nu köpa det här med den färgen o.s.v. ...Och man märkte på åtminstone studerandena att det att få denna bok så var jätte viktigt." (Handledare)

3.1.2. Resultat i projekt Solkulla

Studerandearbetet resulterade i en gemensam vision för företagarna på Solkulla, en gemensam slogan *"Solkulla – för alla sinnen"*, en gemensam webbplats, en utförlig marknadsföringsplan samt en varumärkesbok med rekommendationer och förbättringsförslag för Solkulla-huset. Projektet resulterade också i utökat samarbete Solkulla-företagarna emellan. En företagare berättar:

"Nå kanske det mest givande har varit att vi kommit närmare varandra med de här övriga företagen då. Vi har haft våra möten efteråt också och försökt fullfölja dessa planer som blev gjorda med projektet."

En annan företagare berättar om sina upplevelser om samarbetet under projektets gång:

"Relativt bra, vi har fått ett samarbete, men fortfarande så tänker vi väldigt olika om många saker. Men det är ju sedan upp till oss att studera vidare på den planen och det är ju jätte bra att vi via VisioLab har fått en början på det. Men där har vi fortfarande att jobba på."

Som i många studerandeprojekt, blev implementeringen av planerna för Solkulla på företagar-
nas ansvar. Enligt företagarna själva hade man inte ännu vid intervjutillfällena vidtagit några
åtgärder för att genomföra de rekommendationer och förändringsförslag som ingick i studeran-
denas plan. Däremot uppnådde studerandena alla uppställda mål i projekt Solkulla. Detta trots
att arbetsfördelningen de olika programmens studerande emellan vållade problem på grund av
oklara ansvarsområden:

*"Det är så olika områden. Det skulle vara bra att nästa gång prata det här med gruppen,
vad innehåller det här och sådant." (Formgivningsstuderande)*

Trots att tids- och arbetsfördelningen i projektet inte fungerade helt problemfritt, ansåg studeran-
dena själva att de lärde sig mycket som de kommer att ha nytta av i framtiden.

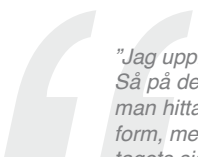

*"Just det är att se, nå inte se, men att hur det är att arbeta för någon... Det här med beställare."
(Bildkonststuderande)*

*"Det är schysst att få se hur sådana här processer kan fungera."
(Formgivningsstuderande)*

*"Jag har lärt mig mycket från det här projektet som jag kommer att jobba med, så det underlättar
nog faktiskt."
(Formgivningsstuderande)*

Studerandena fick träna sig i att arbeta med flera beställare samtidigt, vilket visade sig vara mer
utmanande än väntat. Erfarenheten upplevdes ändå positiv när studerandena efteråt såg på ar-
betsprocessen som helhet. Efter projektet upplevde studerandena också en ökad självsäkerhet
i kommunikationen med uppdragsgivare och studerande från andra utbildningslinjer.

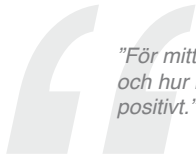
*"Jag upplever att det är viktigt att studeranden får direkt kontakt med yrkeslivet och näringslivet.
Så på det sättet är projekt bra. Undervisningen skall inte bara vara teoretisk och inte heller att
man hittat på case och gör dem, som man tagit ur en annan verklighet. Så projekt är en bra
form, men det kräver förmåga och vilja till samarbete och att lägga mera tid på det från före-
tagets sida. Och det är viktigt att de upplever att de får ut så mycket som möjligt ur projektet."
(Projektkoordinator)*

De intervjuade förde fram en tydlig önskan om ökat engagemang från VisioLabs sida. Enligt dem
borde VisioLab ha engagerat sig i hela arbetsprocessen, ända från planeringsstadiet till projek-
tets slutpresentation. För VisioLab var detta väsentlig information med tanke på planeringen av
eventuell framtida verksamhet.

Nästan alla intervjuade personer betonade betydelsen av fungerande kommunikation i ett pro-
jekt med flera deltagare. Likaså påpekade företagarna att de studerande borde ha varit mer ly-
hörda och haft större förståelse för att det var frågan om verkliga näringslivsprojekt, där kunden
beställde och sa vad han/hon ville ha. Både företagare och projektkoordinatör nämnde denna
brist hos de studerande i intervjuerna. Företagarna skulle också ha önskat sig fler alternativa
lösningar i projektarbetet. Studerandena önskade för sin del att de skulle ha fått klarare besked
från företagarna under de gemensamma mötena. Under arbetsprocessen ordnades flera möten
för mellanrapport och genomgång av åtgärderna. Flera deltagare upplevde att mötena var både
arbetsdryga och ostrukturerade – man önskade att de skulle ha haft en klar, på förhand uppgjord

agenda, så att deltagarna skulle ha kunnat besluta om respektive möte var aktuellt för dem.

Ett delmål med näringslivsprojekten inom VisioLab var att öka förståelsen mellan den kreativa branschen och företagen i Österbotten. En företagare upplevde att VisioLab gav dem en drivkraft och insyn i hur studierna läggs upp i en utbildningsorganisation. Som helhet kunde man se en ökad förståelse hos de flesta företagare:

"För mitt företag så har det varit stimulans förstås att tänka över hur mycket kunder man har och hur marknadsföringen är igen och fräscha upp det här med logon och skyltar. Det är positivt."

Bild 1: Rumslig profil i varumärkesboken för Solkulla.

3.2. Projekt Pratsam

I projekt Pratsam skulle två formgivningsstuderande planera och utforma en användarvänlig variant av den digitala taltidningen Pratsam, d.v.s. en mobil version av den redan existerande Pratsam-boxen.

Oy Pratsam Ab säljer digitala taltidningsboxar för synskadade. Tack vare Pratsam-boxen får synskadade tidningsprenumeranter sin tidning i ljudformat samma dag som den tryckta papperstidningen ges ut. Tidningen läses in eller transkriberas automatiskt med hjälp av talsyntes – sedan överförs materialet i digital form till prenumeranten via Internet. Pratsam-boxen har en knappförsedd styrpanel med vilken prenumeranten lätt kan styra lyssnandet. Lyssnaren kan också navigera bland artiklar i olika tidningar samt lyssna på talböcker och andra publikationer via den inbyggda cd-spelaren.

Pratsam-systemet är ett resultat av flera utvecklingsprojekt som Norra Österbottens Svenska Synskadade r.f. (NÖSS) genomfört med stöd från Penningautomatföreningen RAY. Tanken med projekten har varit att trygga synskadades rättigheter till aktuell och viktig information. Pratsams uppföljarprojekt Hjälpmedel för jämställdhet (2009-2010) hade som ett delmål att utveckla en mobil version av Pratsam-boxen.

Pratsams och VisioLabs representanter kom i kontakt med varandra under Jakobstads Framtidsseminarium i januari 2009. I mars ordnade VisioLab ett inledande möte med personal från Pratsam Ab, projektledaren för NÖSS och representanter från Näringslivscentralen Concordia – alla parter var intresserade av ett samarbetsprojekt. Resultatet blev att Novias formgivningsstuderande inom utbildningsprogrammen i Nykarleby fick möjligheten att delta i designprocessen av Pratsams mobila version samt den tillhörande dockstationen.

I april ordnades ett informationstillfälle tillsammans med formgivningsprogrammets lärare och studerande, där man kartlade intresset för projektet. Under tillfället presenterade man Pratsams verksamhet och målet med Pratsam Mobile. Två formgivningsstuderande meddelade att de var intresserade av att delta i projektet under sin sommarpraktik. Praktiken utfördes 1.6–4.9.2009, den ena studeranden arbetade 12 veckor och den andra 4 veckor med projektet. VisioLab anlätade även en utomstående formgivare som handledare för projektet.

3.2.1. Arbetsprocessen i projektet

För att utveckla en användarvänlig, mobil apparat hade projekt Hjälpmedel för jämställdhet sammanställt en testgrupp för att kartlägga synskadades åsikter och behov kring den nya, mobila versionen av Pratsam. Novias formgivningsstuderande fick delta i testgruppens möten och intervjua deltagarna för att få en bättre uppfattning om vad användarna önskade sig av apparaten. Det första testgruppsmötet ordnades i maj, där idén med den nya apparaten presenterades för gruppen. Man gick igenom apparater från andra länder som redan fanns på marknaden. Testgruppen fick ge sina synpunkter på de existerande apparaterna och framföra önskemål med tanke på Pratsam Mobile. Efter flera intervjutillfällen med testgruppen fick studerandena grundliga insikter i användarnas behov. Företaget märkte att studerandena hade mera tid att använda för intervjuerna och därmed fick de utförligare information om vad användarna önskade sig av deras produkt. Därför upplevde både studerandena och företaget att denna arbetsfördelning var ändamålsenlig.

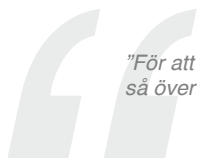

"Det skulle ha sett helt annorlunda ut (med) denna produkt om vi inte skulle ha haft detta projekt. Då skulle vi i detta skede vara osäkra på mottagandet av produkten hos de synskadade, kommer de att tycka om den eller inte. Det skulle ha vart en större risktagning. Nu har det synskadade i princip själva fått designa den och i ett tidigt skede ge sina synpunkter."
(Företagets representant)

Genom att analysera olika modeller och utvärdera testgruppens åsikter, skisserade och formgav studerandena Pratsam Mobile och Pratsam Dock. Med hjälp av handledaren listade studerandena upp alla moment i produktionsprocessen, d.v.s. hur arbetsprocessplanen och tidtabellen skulle se ut. Detta var handledarens sätt att få studerandena att noggrant tänka igenom arbetsprocessen – en lösning som studerandena var mycket nöjda med efteråt.

För de synskadade var apparatens formspråk mycket viktigt – den skulle ha tydliga kontraster i både färg och material. Knapparna skulle också vara lätta att urskilja i både form och funktion. Därför gjorde man mobilen och dockstationen vita, medan knapparna försågs med mörka kontrastfärger. Materialvalet gjordes också utgående från de synskadades önskemål; knapparna skulle tillverkas i strävt gummi och själva skalet i ett glatt plastmaterial. Under arbetsprocessen förde man också diskussioner om de tekniska specifikationer som företaget hade för Pratsam-boxen.

I projektets slutskede uppstod ett problem: När studerandena skulle slutföra sina ritningar visade det sig att varken Novia eller Pratsam Ab hade ändamålsenliga ritprogram för detta. Problemet löstes med att VisioLab anlätade PolyPoint Ab i Jakobstad för handledning i ett 3D-program som används i båtbranschen. Studerandena fick sina 3D-ritningar gjorda, vilket de dessutom tyckte att var väldigt lärorikt. Trots detta nämnde en studerande att just de industriella formgivningskraven blev ett problem i projektet:

"För att just om du tänker på det här projektet så det är egentligen för tekniskt. Det blev liksom så över vår egentliga kapacitet. Just det där att vi inte blir industriella formgivare."

Under ett flertal av intervjuerna med utbildningspersonalen i Nykarleby nämndes samma problematik. Lärarkåren ansåg att det behövs en tydlig koppling till utbildningsprogrammen redan i planeringsskedet av näringslivsrelaterade studerandeprojekt:

"Det måste gå hand i hand med utbildningen de här projekten tycker jag."

3.2.2. Resultat i projekt Pratsam

Projekt Pratsam resulterade i en designplan för Pratsam Mobile och Pratsam Dock. Företagets representanter var mycket nöjda med studerandenas utförliga bakgrundsarbete. Tack vare intervjuerna med testgruppen fick Pratsam Ab ett konkret designdokument som baserade sig på användarnas önskemål.

Däremot kan man konstatera att planeringen och vissa delmoment som ingick i projektprocessen misslyckades. I intervjuerna berättade de båda studerandena och deras handledare att

projektets innehåll inte var klart upplagt från företagets sida. Eftersom företaget inte gav uttömmande information vid projektstarten berättade studerandena att de fick informationen bitvis under arbetsprocessens gång.

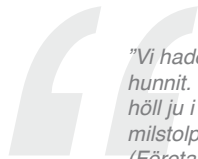

"Jag vet inte, de var lite så där frånvarande på något vis. Kanske för att de inte riktigt visste vad de ville ha. De trodde att det skulle vara så lätt, att de bara... och så är det någon annan som fixar det." (Formgivningsstuderande)

Studerandenas handledare påtalade samma problem:

"... under samarbetet med Pratsam klargjordes antalet komponenter som ingår i mobilen för sent p.g.a. att innehållet var oklart från företagets sida.

Under själva arbetsprocessen upplevde studerandena att de var tvungna att arbeta för mycket utan stöd från företaget. Företagets representanter upplevde å sin sida att de var tvungna att handleda studerandena mycket mer än vad de förväntat sig. På denna punkt ansåg båda parter dock att handledaren skötte sin uppgift och fungerade som ett tillräckligt stöd för studerandena och som en kommunikationskanal mellan studerande och företagets representanter:

"Vi hade kontakt med handledare x och hade regelbundna projektmöten för att se hur långt de hunnit. Utan projektmötena så skulle hundra procent av tiden gått utan att något hänt. Hon så höll ju i trådarna och strukturerade upp det, att nog skall ni se till att få det färdigt och lägga milstolpar. En strukturerande roll." (Företagets representant)

Handledaren gav förbättringsförslag i anslutning till detta:

"I början skulle VisioLab, jag som handledare, studeranden och samarbetsföretaget kunna ha en kickoff med en diskussion som sätter upp reglerna för projektet och vad som skall levereras i slutet. Och förklara arbetsprocessen igen, hur den går till. Och poängtera att det är en lärandeprocess, att det är skillnad med att gå till en designbyrå och studerandearbete."

Företagets representant förde fram beställarens roll i arbetsprocessen. Han upplevde att studerandena vid några tillfällen inte hade förståelse för de tekniska aspekterna i designprocessen. Studerandenas designlösningar fungerade inte ändamålsenligt på grund av apparatens tekniska begränsningar och funktionskrav.

De intervjuade företagsrepresentanterna nämnde båda vid intervjutillfällena att de som ingenjörer tyckte det var intressant att genom projektet få insyn i hur en designer tänker:

"Kanske att få insikt i att vi som ingenjörer inte lägger märke till en snygg design, utan bara till funktion." (Företagets representant)

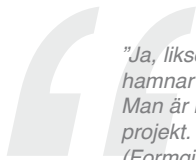
Studerandena tyckte å sin sida att det var intressant att bekanta sig med det industriella tankesättet och de olika metoderna som används i det industriella designarbetet. Möjligheten att lära sig 3D-programmet uppskattades fastän projektet visade sig vara mera omfattande och mer komplicerat än man trott.

"Det industriella tankesättet har varit det mest givande. På grund av alla de här alla olika metoderna som industriella folket använder."
(Formgivningsstuderande)

Ett av VisioLabs syften var att öka förståelsen för den kreativa branschen i samhället och att lära företag att använda sig av dessa tjänster. I projekt Pratsam möttes tekniken och konsten – två olika branscher och tankesätt samarbetade med varandra.

Trots problemen inom projekt Pratsam ansåg studerandena efteråt att projektet var en bra upplevelse:

"Ja, liksom om man studerar formgivning i fyra år och bara har påhittade projekt och sedan hamnar ut i arbetslivet och skall jobba med projekt, och sedan börjar man liksom från noll då. Man är helt på rätt spår att man tar in dem redan i utbildningen. Men att man sedan får bra projekt. Man behöver inte alltid ha bra kunder, men bra projekt."
(Formgivningsstuderande)

"Som sagt, den här resan med Pratsam har nog gett mycket, liksom att man har lärt sig mycket"
(Formgivningsstuderande)

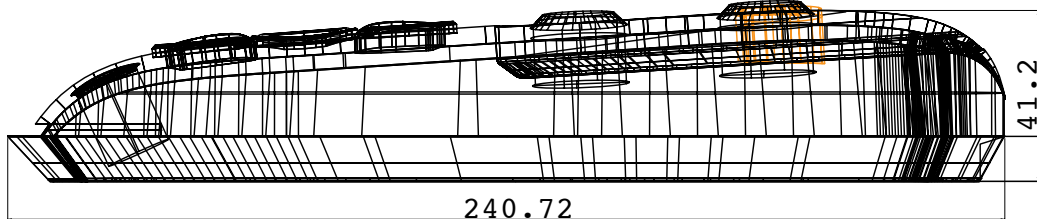

Bild 2: Skiss över Pratsam mobile.

3.3. Projekt Losvika

I projekt Losvika skulle Novias studerande planera en enhetlig grafisk och rumslig företagsprofil för paret Losviks nya djurklinik i Nykarleby. Två studerande på formgivningslinjen genomförde projektet som sina lärdomsprov. Lärdomsprovet är det slutarbete studerande gör innan de utexamineras.

Smådjursklinik Maria Losvik inledde sin verksamhet år 2002. Verksamheten ägs av paret Losvik och startade i hyrda utrymmen i Nykarleby. Lars Losvik hade föreläst på Novia vid flera tillfällen och kände därför till VisioLab. I samband med att den nya kliniken i Nykarleby planerades kontaktade Lars Losvik VisioLab för att höra sig för om möjligheter till ett samarbete i byggnadsprojektet. Projektet och tidpunkten visade sig vara lämpliga för två formgivningsstuderande som skulle göra sina lärdomsprov under vårterminen 2010. Studerandena skickade ett anbud till smådjurskliniken, där de beskrev lärdomsprovets omfattning och de tjänster som de kunde erbjuda. Både paret Losvik och studerandena upplevde att byggnadsprojektet kunde vara en intressant möjlighet som skulle ge ömsesidig nytta. I november 2009 då studerandena hade hittat var sin handledare för både projektet och lärdomsprovet ordnades ett inledande möte. Paret Losvik, studerandena, handledarna och VisioLabs personal diskuterade projektet och gjorde ett avtal om arbetets innehåll och omfattning.

Paret Losvik ville ha hjälp med både klinikens inredning och dess grafiska material. Företaget behövde en uppdaterad logotyp samt en enhetlig linje för annonser, brevpapper och skyltning. Arbetsprocessen startade i november 2009 och avslutades i april 2010.

3.3.1. Arbetsprocessen i projektet

Studerandena inledde arbetet med en utförlig diskussion om kundens önskemål gällande stil och värderingar. På så sätt fick studerandena redan i början en uppfattning om vad kunden förväntade sig av projektets slutresultat. Under projektets gång byttes namnet Smådjursklinik Maria Losvik till Losvika Djurklinik. Det gamla namnet var starkt kopplat till Maria Losviks person, vilket man ville undvika ifall en annan veterinär i framtiden skulle komma med i verksamheten eller ifall paret skulle välja att sälja företaget. Efter att ha övervägt olika alternativ var kunden nöjd med namnet Losvika, som syftade på den plats där kliniken och stallet låg, d.v.s. vid en vik intill älven i Forsby, Nykarleby.

Studeranden som ansvarade för den grafiska profileringen planerade en uppdatering av företagets logo och i samband med det också färger och typsnitt för en enhetlig grafisk profil. Visitkort, broschyr- och annonsbottnar, samt innehållet för företagets nya webbplats ingick också i den grafiska profilen. Studeranden upplevde tidvis att arbetet blev stressigt eftersom projektets omfattning ökade under processens gång. Hon fick önskemål om en del extra uppgifter och upplevde att hon inte kunde tacka nej till dem eftersom de hörde ihop med hennes helhetsuppgift. Trots stressen ansåg studeranden att erfarenheten var givande och viktig med tanke på utbildningen.

”Därför att man får se hur det går till att arbeta med en riktig kund och hur det fungerar och vad man bör tänka på.”
(Formgivningsstuderande)

Studeranden som ansvarade för den rumsliga profileringen hade som främsta uppgift att planera Losvika-klinikens väntrum och butiksutrymmen. Arbetet omfattade planering av funktion, färger, material och möbler. Studeranden gjorde också en del planeringsarbete i klinikutrymmena och

personalrummet. Hon upplevde att det var problematiskt att företaget gjorde ändringar under byggarbetets gång utan att meddela henne, vilket ledde till att hon måste planera om en del saker. Även studerandens handledare nämnde detta som en negativ aspekt i projektet. För att undvika dylik frustration inom projektarbete föreslog studeranden att man i framtiden skulle ha bättre kontakt och regelbundna arbetsmöten mellan företaget, studerande och handledare.

Handledarna märkte att Losvika-projektets studerande samarbetade väldigt bra. Studerandena upplevde också själva att samarbetet var givande. Handledaren för den rumsliga profileringen hade varit med i Solkulla-projektet och kunde därför jämföra projekten med varandra. Tack vare lärdomarna i projekt Solkulla berättade hon att det märktes tydligt att prissättningen av studerandenas arbete fungerade bättre i projekt Losvika. Företagets representant upplevde däremot en osäkerhet i prissättningen:

"Det som kanske blev ett litet (problem), eller jag märkte att de känner sig osäkra och inte tyckte att det var riktigt kul, var när de skulle prissätta sig själva. Där skulle de behöva få lite handledning. Inte därför att jag tyckte att de prissatte sig oskäligt, för det gjorde de inte alls, men bara för att de skulle veta litet hur man kan fakturera och i vilken prisklass i förhållande till utexaminerade"

Problemen med prissättning togs också upp vid flera tillfällen under intervjuerna med lärarna. Likaså diskuterades prissättningen för studerande som håller på att slutföra sina studier, eftersom de inom kort är ute på arbetsmarknaden och skall börja ta betalt i enlighet med andra professionella på marknaden.

Företaget ansåg att samarbetet med studerandena fungerade mycket bra, företagaren tyckte att det var lätt att arbeta med studerande, eftersom de var väldigt öppna och lätta att diskutera med i jämförelse med etablerade tjänsteleverantörer.

Enligt handledarna kan ett samarbete med studerande vara en bra upplevelse för företag. Företaget får fördomsfria samarbetspartner som bidrar med nya, spännande idéer. Handledarna upplevde att deras roll främst var att stöda och ge råd. Eftersom projekt Losvika var ett lärdomsprov för de studerande, var kravet på deras eget engagemang och initiativförmåga naturligtvis större än i studerandeprojekt som utförs i början av studierna.

"Slutarbetet är ju en mognadsprocess med att ta ansvar själva i ett projekt. Så på ett vis är det upp till studerande att ta ansvar och slutföra det. Jag kan ju inte slutföra det åt dem. Givetvis står man med hjälp att tillgå dem."
(Handledare)

Handledarna betonade också att verklighetsförankrade projekt är viktiga för att de studerande redan under studierna skall få erfarenhet av arbetslivet med allt vad det innebär. Likaså betonades erfarenheten av kommunikation med kunder som är verksamma i andra branscher än man själv:

"Att man får arbeta och dela idéer för sådana som inte är i branschen är jätte viktigt, för man talar ofta inte samma språk."
(Handledare)

3.3.2. Resultat i projekt Losvika

Formgivningsstuderandenas arbete resulterade i en varumärkesbok och en grafisk manual för Losvika Djurklinik. Syftet med varumärkesboken var att ge kunden en vision av den framtida djurklinikens grafiska och rumsliga identitet. I den grafiska manualen fanns anvisningar för bl.a. annonser, kuvert, visitkort, reklamskyltar och den nya webbplatsen. Som ett extra arbete gjorde studerandena en översikt av Losvikas gårdsplanering med rekommendationer för planteringar, skyltar, belysning och parkering.

Till skillnad från de två tidigare projekten som presenterats i detta kapitel, resulterade studerandenas arbete i projekt Losvika i konkreta åtgärder som företaget vidtog både under och efter projektet. Eftersom byggandet av den nya kliniken delvis pågick under samma period som studerandenas arbete, genomförde företaget en del av studerandenas förslag redan under projektets gång.

Den nya kliniken öppnade i juni 2010 – både studerande och VisioLabs representanter deltog i öppningstillställningen. Väntrummet och butiksdelen var till största delen inredda enligt studerandens plan, den nya webbplatsen hade tagits i bruk och det grafiska materialet hade tryckts på basen instruktionerna i varumärkesboken.

Paret Losvik var mycket nöjda med studerandenas arbetsinsats och vid intervju tillfället poängterade de den nytta som studerande själva har av att arbeta med företag under studietiden:

"Det är ju meningen att dessa människor någon gång i framtiden skall få ett jobb och kunna sälja sina tjänster. Och för att kunna sälja sina tjänster måste de ha sådana produkter som någon kan köpa... att sitta och studera konst i fyra-fem år är helt annat än att sälja produkten. Man kan ha jätte mycket svävande fina idéer, men inte ha en susning om hur det går att förverkliga. Det är otroligt viktigt att de hittar en sådan nisch som de kan sälja och leva på."

För studerandena var handledarnas roll väsentlig under projektet. Den ena handledaren berättade att det var intressant att se hur studeranden utvecklades och lärde sig under projektets gång. Tack vare handledarnas erfarenheter kunde studerandena få nya infallsvinklar och hjälp under arbetsprocessen:

"Det är nog att finnas där som stöd och vara en kontaktperson, utan att vara den som leder. Det är faktiskt studerandena själva som ansvarar för att arbetet blir gjort... man var en mellanhand som kunde se mera objektivt."

Båda studerandena nämnde att de tack vare projektet lärde sig hur viktigt det är att kunna kommunicera med verkliga kunder och att ha insikter i prissättnings- och avtalsfrågor; att det är nödvändigt att ha tydliga överenskommelser om vad som ingår i arbetet och sätta gränser i enlighet med dem. I lärdomsprovets skriftliga del skrev den ena studeranden ner sina tankar om detta:

"Att prissätta och ge offert hör också till den kategori av arbete som känns motigt att göra; dels för att man måste värdesätta sitt eget arbete och dels för att det känns svårt att ta betalt. Om man ska kunna försörja sig själv som formgivare så är detta en viktig sak att lära sig... ämnet kunde tas upp ännu mera i utbildningen."

Samma studerande berättade att hon fick mera självsäkerhet tack vare projekt Losvika och därför bestämt sig för att ta upp verksamheten i sitt företag efter utexamineringen i maj 2010.

Företaget hade registrerats redan flera år tidigare, men inte haft någon verksamhet eftersom studeranden först ville slutföra sina studier på Novia. För VisioLab var studerandens planer att ta upp sin företagsverksamhet ett glädjande resultat av deltagandet i ett VisioLab-projekt.

Gällande VisioLabs framtid rekommenderade den ena handledaren ett ökat samarbete med regionens aktörer, bland dessa Juthbacka Kulturcentrum och Produforum Österbotten. Företagets representant hade i sin tur en sådan här vision om VisioLabs roll i framtiden:

"Som en koordinator och se till att studerandena hittar företag som behöver dem och vice versa. Att de skall vara administratör och sköta marknadsföringen."

Bild 3: Den nya mottagningen på Losvika Djurklinik.

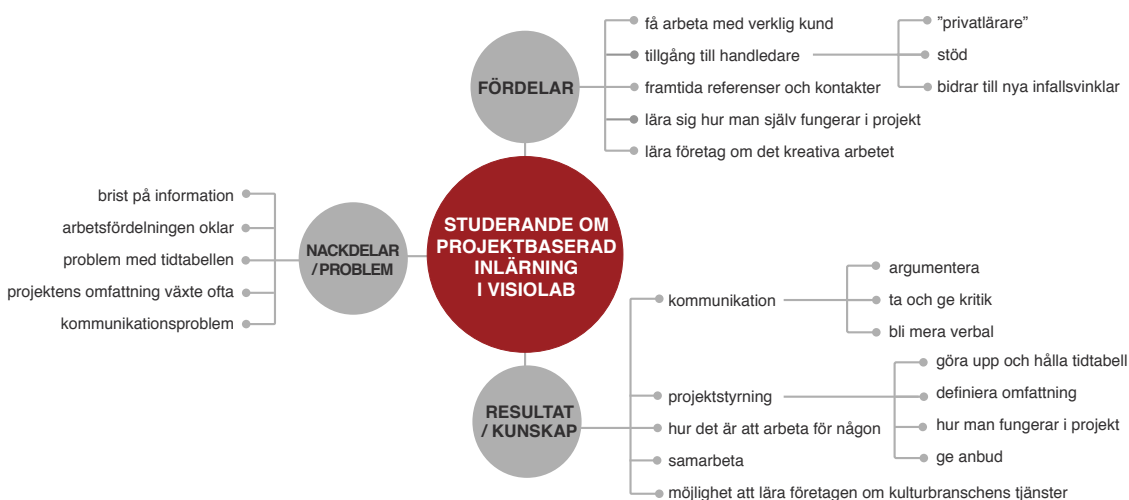
4. Projektbaserad inlärning i VisioLab

Detta tredelade kapitel sammanfattar de tankar och åsikter som projektdeltagarna i VisioLab-projekten fört fram i samband med intervjuerna. Den första delen redogör för studerandenas utvärdering, den andra för företagets och den sista delen för handledarnas utvärdering. Varje del illustreras med hjälp av en mindmap som åskådliggör gruppens tankar och åsikter.

4.1. Studerandenas utvärdering

Denna utvärdering grundar sig på de åsikter studerande fört fram efter att ha deltagit i ett av de tre VisioLab-projekten. Projekt Solkulla engagerade fem studerande; tre studerande från Novia och två studerande från Mellersta Österbottens yrkeshögskola. Två studerande från Novia deltog i projekt Pratsam, likaså i projekt Losvika. Denna utvärdering fokuserar på hurdan nytta de studerande har av projektbaserad undervisning samt vilka för- och nackdelar de upplevt i de utförda projekten.

Följande mindmap sammanfattar de tankar och åsikter som tydligast trädde fram i samband med intervjuerna:

Figur 1

Nästan alla studerande var överens om att det positiva med att arbeta i näringslivsprojekt är att man får arbeta för ett verkligt företag. En annan fördel med VisioLab-projekten var att man fick tillgång till en extern handledare. Detta upplevdes nästan som att ha en privatlärare; handledaren kunde ge stöd och vid behov bidra med nya infallsvinklar. Ytterligare en nytta med näringslivsprojekten var att studerandena fick referenser och kontakter för framtida bruk. I samtliga projekt upplevde de studerande att de lärt sig mycket om sig själva och att de också fått tillfälle att lära kunden hur en kreativ process fungerar i praktiken.

I alla tre projekten upplevdes den största nackdelen vara att kommunikationen inte fungerade ändamålsenligt. Kommunikationsproblemen ledde i vissa fall till att man kände sig frustrerad, att arbetet blev lidande eller att man fick göra om en del av arbetet. En annan nackdel var att projekten hade en tendens att öka i omfattning under arbetsprocessens gång. Detta berodde oftast på att företagen kom med nya önskemål och fler arbetsuppgifter efter att arbetet redan påbörjats.

Studerandena rapporterade även om projektspecifika nackdelar. Speciellt i ett projekt lyckades man inte koordinera de olika uppgifternas tidtabell på ett smidigt sätt, vilket ledde till en del dubbelarbete och att de studerande ibland fick vänta på andra för att kunna utföra sin egen uppgift. I samma projekt blev en oklar arbetsfördelning de studerande emellan ett problem.

Studerandena efterlyste klar, tydlig och väsentlig information innan projektet startar. I VisioLab-projekten upplevdes informationens relevans i inledningskedet dock på olika sätt. En del ansåg

att introduktionen var bristfällig medan andra tyckte de fick all den information de behövde. I och med att de studerande hade varierande erfarenhet av att arbeta i näringslivsprojekt, var förutsättningarna olika för dem som redan jobbat med många projekt och för dem som inte hade så mycket erfarenhet av projekt.

Studerandena var alla ense om att de lärt sig mycket under projektens gång. De insåg vad som är viktigt i det konkreta samarbetet mellan en extern kund (företaget), en mellanhand (handledaren) och dem själva; de lärde sig att kommunicera, argumentera och stå på sig, men också att ta emot kritik på ett sakligt sätt.

Gällande praktiska färdigheter inom projekthantering nämndes betydelsen av att göra upp tidtabeller som väldigt viktig. Under intervjuerna påpekade studerandena ofta att saker och ting tagit mycket längre tid än man räknat med. Att kunna definiera omfattningen av ett projekt och ge anbud utgående från den beräkningen ansågs därför vara viktig kunskap. Många tyckte att det var bra att känna till olika typer av arbetsprocesser och hur man själv fungerar i dessa. För egen del önskade studerandena att många av de lärdomar de fick genom projekten väl kunde införas som en del av undervisningen.

Studerandena underströk också att det skulle vara viktigt att ge företagen klar och tydlig information om den kreativa processens olika arbetsmoment och att det behövs regelbunden och uppbyggande kritik för att komma vidare i processen. Trots att de förverkligade projekten bjöd på problematiska situationer var de flesta studerandena nöjda med sina erfarenheter och skulle kunna tänka sig att delta i liknande projekt även i framtiden.

4.2. Företagens utvärdering

Denna utvärdering grundar sig på intervjuer med representanter för de företag som deltog i de tre VisioLab-projekten. I intervjuerna deltog fem personer ur projekt Solkulla, två personer ur projekt Pratsam och en person ur projekt Losvika. Utvärderingen med företagen görs utgående från frågeställningen varför man skall använda sig av studerande i projekt, vilka för- och nackdelarna detta medför, samt hur resultatet av projekten blev. Ytterligare utvärderas handledarnas roll och VisioLabs eventuella framtida funktion. Företagsrepresentanternas centrala synpunkter presenteras i följande mindmap:

Figur 2

Det finns många orsaker till att företag anlitar studerande i stället för att köpa tjänster av etablerade tjänsteleverantörer. De flesta företag ansåg att kostnaderna oftast blir lägre i studerandeprojekt. En nackdel med samarbetet var att studerande ofta har mindre erfarenhet av arbetslivet, vilket i viss mån kompenseras av att de har mera tid att avsätta på projektet.

Företagen upplevde det positivt att de genom ett studerandeprojekt även fick tillgång till en handledare. Tack vare detta upplevdes den sammanlagda arbetsinsatsen bli större. Företagen uppskattade också att de studerande visade prov på stor flexibilitet; att man som kund hade möjlighet att påverka både innehåll och utformning. Företagen berömde de studerande för att bidra med nya, fräscha idéer och infallsvinklar samt att deras färska kunskap tillförde en ytterligare dimension i arbetet. Företagen tyckte att det var stimulerande att få tänka i nya banor och ifrågasätta sådant man tagit för givet. Dessutom insåg företagen att det var berikande att bekanta sig med studerandes arbetssätt och hur en kreativ process går till i praktiken.

Trots många goda erfarenheter upplevde företagen att vissa delar av projekten vållade problem. En nackdel var att tidtabellen ofta blev för utdragen; en etablerad tjänsteleverantör skulle förmodligen ha klarat en snävare tidtabell. En annan nackdel med att anlita studerande var att det för samarbetet krävdes en stor arbetsinsats och mycket tid av företagaren själv. Dessutom blev slutresultatet ibland lidande p.g.a. att studerande inte hade tillräckligt med erfarenhet, detta trots att en handledare funnits med i bilden som extra stöd och som en slags garant för att resultatet skulle bli som planerat. Företagsrepresentanterna kände ibland att de studerande inte var tillräckligt lyhörda – till exempel i ett projekt beaktade de studerande inte vissa tekniska begränsningar som företaget ställt som krav för en fungerande slutprodukt. Företagen påpekade också att det var en brist att de inte hade möjlighet att kontakta de studerande med eventuella frågor efter att projektet avslutats.

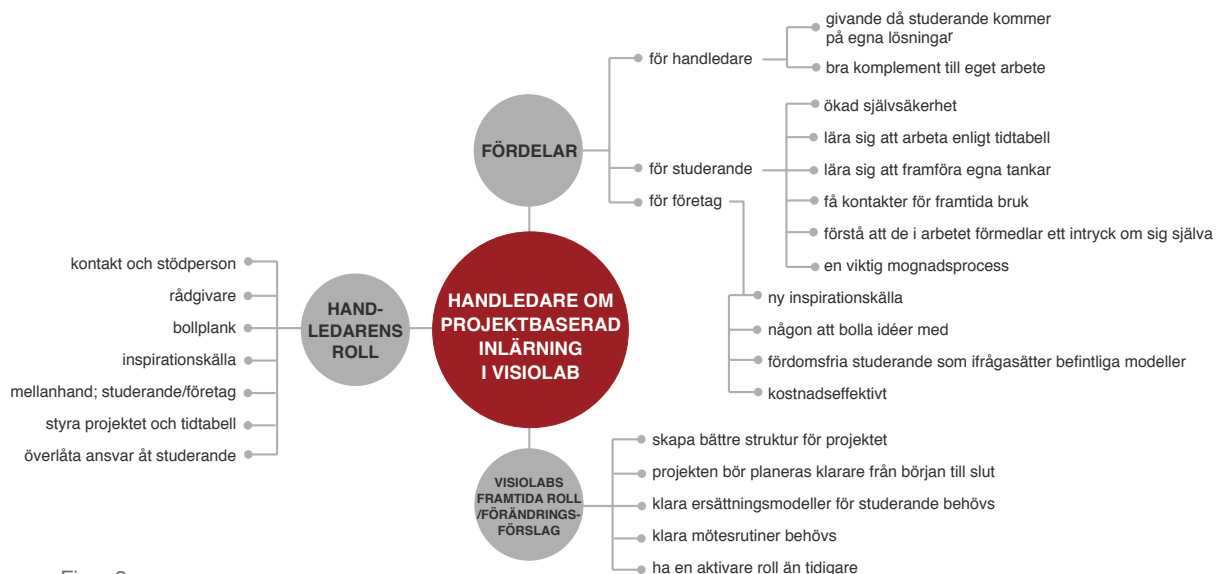
Gällande slutresultaten av de tre projekten var företagen mycket nöjda. De flesta ansåg att de fick vad de beställt och i vissa fall även mer. Ett delresultat som företagarna kanske inte räknat med och därför upplevde som en mycket positiv bieffekt var att de också fick möjlighet att utveckla sitt eget företag under projektens gång. I ett av projekten upplevde de olika samarbetsföretagen dessutom att VisioLab-projektet förde dem närmare varandra, vilket sannolikt kommer att underlätta det fortsatta samarbetet.

VisioLabs roll som koordinator och förmedlare av projekt ansågs vara viktig; att fungera som en slags länk och informationsspridare mellan företagsvärlden och de studerande. I projektarbetet tyckte man att VisioLab kunde ha ett helhetsansvar, men VisioLabs hjälp ansågs också vara välkommen gällande t.ex. administration och marknadsföring. En företagare föreslog att VisioLab i framtiden kunde utöka samarbetet att omfatta nya sektorer som t.ex. organisationer eller kommuner. Man önskade också att VisioLab skulle ha tagit en aktivare roll under hela arbetsprocessen i projekten. Några företagsrepresentanter hade däremot svårt att definiera vilken roll VisioLab hade under samarbetsprojekten samt vilken roll VisioLab borde ha i framtiden.

Företagarna ansåg att handledarna var en viktig resurs i projekten. De hade ett visst ansvar för slutresultatet och kunde vid behov puffa på de studerande och styra resultatet i önskad riktning. Handledarna kunde också avgränsa projekten på ett vettigt sätt i och med att de hade bättre kontroll på vad studerande kan och har förmåga till. Handledarna fungerade som en viktig kommunikationskanal och kunde medla vid behov. De skapade en viss trygghet för både studeranden och företag.

4.3.Handledarnas utvärdering

Alla handledare som deltog i VisioLabs projekt intervjuades i utvärderingssyfte efter att projektet slutförts. Projekt Solkulla och Losvika hade båda två externa handledare till sitt förfogande, i projekt Pratsam hade man endast en extern handledare. Denna utvärdering baserar sig på deras åsikter om näringslivsprojekt i undervisningen och vilken nytta de olika parterna hade av projektet. Handledarna har också utvärderat sin egen roll i projekten och gett förbättringsförslag angående VisioLabs framtida projektverksamhet. Det centrala som kom fram i intervjuerna illustreras nedan.

Figur 3

Enligt handledarna kan studerandeprojekt vara väldigt inspirerade för företag – man kan bolla vilda idéer som kanske fötts tack vare att studeranden representerar en annan åldersgrupp, som dessutom ofta är trendmedveten. Studerande kan också se saker och ting med andra ögon, t.ex. genom att analysera företagets befintliga processer eller metoder och bidra med nya idéer. En ytterligare fördel är att man får arbetet utfört till en lägre kostnad. Handledarna tyckte att det var spännande att delta i den kreativa processen och speciellt givande blev det när studerande fick aha-upplevelser och kom på egna lösningar. Att fungera som handledare är lärorikt och kan utgöra ett bra komplement till övrigt arbete. Handledarna upplever att studerande lär sig mycket i näringslivsbaserade projekt; de blir mer självsäkra, de lär sig arbeta enligt fastslagen tidtabell och blir tvungna att sälja sitt arbete och sina idéer till kunderna. Inlärningsprocessen ger dem också en klar ram och struktur för arbetet. Handledarna betonade också betydelsen av de kontakter som studerande får genom näringslivsprojekt. De lär sig förstå vilket intryck de själva förmedlar med tanke på framtida uppdrag.

En aspekt som handledarna upplevde att kunde bli knepig var när företagen ville att projektet skulle framskrida i snabbare takt än vad de studerande hade kapacitet till – handledarna ansåg att projektarbetet innefattar en viktig mognadsprocess för de studerande, som måste få ta sin tid. Denna synpunkt tyckte många handledare att företagen borde ha större förståelse för. Näringslivsprojektet hjälper studerande att utvecklas; de får nya idéer och en bättre uppfattning om vad deras arbetsuppgifter kan bestå av i framtiden. Som förbättringsförslag tyckte handledarna att strukturen i projekten behöver ses över: De borde planeras bättre från början till slut samtidigt som målsättningarna borde förtydligas. Dessutom behövs klarare direktiv angående ersättning och/eller lön i studerandeprojekt. Mötesrutinerna behöver också klargöras för alla

parter så att informationen fungerar smärtfritt under projektets gång. Enligt handledarna är det också viktigt att poängtera för alla parter att projekten ofta tar mer tid än beräknat, vilket delvis beror på den mognadsprocess som är så viktig för de studerande.

Som handledare är man sällan involverad i hela arbetsprocessen i projekt och jobbar endast enligt på förhand överenskomna arbetstimmar. Därför upplevde handledarna att det ibland var svårt att veta var i processen den studerande befann sig och vad företagaren hade för förväntningar. Handledarna ansåg att deras egen roll i projekten var att visa på olika möjligheter och alternativa lösningar för de studerande. Att styra upp projekt och se till att resultat uppnås inom utsatt tid upplevdes också som väldigt viktiga komponenter i handledningen. Handledarna tyckte ändå att det är viktigt att överlåta ansvaret åt de studerande så att de hittar sin plats och sina egna lösningar. Handledarnas roll som kontakt- och stödperson ansågs också vara central – det behövs bollplank när de studerande funderar på olika lösningar i projektet.

På basen av intervjuerna kan vi dra slutsatsen att handledaren har en viktig uppgift i att inspirera studerande inför projekt. Handledaren behövs också som mellanhand företag och studerande emellan – en objektiv part som kan se olika aspekter i projektet. Det är viktigt att handledaren är engagerad i projektarbetet och tillgänglig vid behov. Som handledare skall man vara lyhörd och inte ta över hela ansvaret för projektet på sig. I stället kan man betona de styrkor studerande har och försöka få dem att tro på sig själva.

5. Sammanfattning och utvecklings- förslag

På basen av intervjuerna och den utvärdering som gjorts med projektdeltagarna och lärarna i Nykarleby, har vi kommit fram till ett antal utvecklingsförslag för hur Novia och VisioLab kunde underlätta samarbetet i kommande projekt där studerande samarbetar med näringslivet. I detta kapitel skiljer vi inte längre åt de olika gruppernas åsikter gällande projektbaserad inläring. I stället har vi valt att framföra en sammanfattning av vilka frågeställningar som bör beaktas för att på ett lyckat sätt införa, genomföra och utveckla projektbaserad undervisning. Den projektbaserade undervisningen har kommit för att stanna och vi ser att VisioLab kunde axla en viktig roll i detta pedagogiska utvecklingsarbete. Därför har vi också valt att presentera tre alternativa roller som VisioLab kunde ha i fortsättningen. Dessa roller behöver inte utesluta varandra, utan kunde också komplettera varandra och kopplas samman vid behov. Utvecklingsförslagen bygger främst på lärarnas önskemål, men även de studerandes, handledarnas och företagens åsikter har beaktats.

5.1. Arbetsprocessen i kreativa studerandeprojekt

I figur 4 nedan presenterar vi viktiga element för den projektbaserade processen. Det kronologiska flödesschemat ger förslag på vad man bör beakta och tänka på under projektets olika skeden.

Figur 4

Den **information** som såväl studerande som lärare anser sig behöva innan ett projekt påbörjas är:

- Vilken typ av projekt är det frågan om?
- Vad innebär projektet för utbildningen och för de studerande?
- Motsvarar projektet vårt kunnande?
- Vad vill vi? Vad behöver vi?
- Vem är kunden? Vilka förväntningar har han eller hon?
- Hurudan är tidtabellen?

Under projektets gång underlättas samarbetet av **klar projektstruktur**. Strukturen visualiserar projektets omfattning där väsentliga frågor är:

- Vad skall göras, av vem och inom vilken tidsram?
- Skall de studerande komma in i processen:
 - a) Vid planeringen?
 - b) Vid första mötet med kunden?
 - c) När det konkreta arbetet börjar?
- Vilka är Novias skyldigheter? Vilka är företagens skyldigheter?

För att alla parter skall uppleva att de får ut något av samarbetsprojektet bör man vara överens om ett **mål och syfte**. Det är viktigt att företagen kan sätta ord på vad de har för önskemål och att de förmedlar dessa klart till studerande, lärare och/eller handledare. Man bör se till att alla projektdeltagare uppfattar varandras önskemål och den **tidsram** inom vilken projektet skall genomföras. **Arbetsmängden och -fördelningen** inom projektet är också viktig att se över. Ifall man stöter på oväntade problem eller gör ändringar bör man ta upp detta till diskussion och

återkoppla arbetsmängden och -fördelningen till förändringarna samt vid behov också justera tidtabellen och ersättningen för dessa.

Det är alltid nödvändigt att de viktigaste elementen i ett projekt tecknas ned i ett **avtal** som varje part godkänner och undertecknar innan projektet drar igång. Avtalet bör svara på frågorna:

- Vad är uppdragets syfte och mål?
- Vem är ansvarspersoner i projektet a) för yrkeshögskolan och b) för samarbetspartnern
- Vilken är arbetsfördelningen mellan projektets parter?
- Inom vilken tidsperiod skall arbetet utföras och när förväntas det vara klart?
- Har a) studeranden b) läraren och/ eller handledaren c) samarbetspartnern några särskilda åtaganden?
- Vad kostar arbetet? Vem tillfaller pengarna: De studerande? Undervisningen? Tredje part?
- I vilken form skall ersättningen ges: Pengar? Extern handledning? Annat?
- Hur agerar man gällande extra arbete och/eller ändringar som beror på samarbetspartnern?
- Hur ersätts extra arbete?
- Hur gör man ifall tidtabellen inte håller; ev. konsekvenser för försening?
- Vad gör man ifall den produkt som beställts inte levereras? Vems ansvar blir detta?
- Vem äger produkten/slutresultatet när det är klart? Vem anges som upphovsman/-kvinna?

I projekt är det nödvändigt att de studerande lär känna företaget och dess behov – likaså skall företaget lära känna studerandes arbetssätt och -metoder. Företaget behöver också få information om Novias **kapacitet och praxis** i projekt. Exempelvis skall kunden göras medveten om den kreativa arbetsprocessens särdrag och att studerande inte förmår arbeta i samma takt som professionella tjänsteleverantörer. Företaget skall också informeras om vad man kan förvänta sig av projektet samt vilka arbetsmässiga och ekonomiska insatser som behövs från deras sida.

I varje projekt måste man skapa förutsättningar för **effektiv och fungerande kommunikation**. Den kan ske genom möten med alla parter eller genom mindre möten där endast berörda parter deltar. Regelbunden rapportering om projektets framskridande är viktig och kan skötas per telefon, e-post eller via möten. Alla deltagare skall ha insyn i arbetsprocessen och eventuella förändringar som påverkar planeringen eller tidtabellen. Det är viktigt att företagaren ger kontinuerlig respons till studerande, så att de kan agera enligt kundens önskemål. Studerande skall å sin sida vara lyhörda för vad kunden vill ha utan att ge avkall på sin egen initiativförmåga och sina egna idéer. En handledare är ett väsentligt stöd, en mellanhand och ett bollplank både för studerande och företaget under projektets gång; en person som talar båda parter språk och förebygger risken för missuppfattningar.

En kund i ett av VisioLab-projekten framförde ett konkret önskemål till Novia: Att bättre förbereda beställaren på vad som händer efter att ett projekt har avslutats – speciellt i de fall där implementeringen av slutresultatet kräver en aktiv insats av kunden själv. Studerande gör ofta undersökningar eller planer som sedan skall användas eller genomföras i företagen efter att projektet slutförts. I dessa fall är det på företagarens eget ansvar att arbetet slutförs, vilket inte alltid lyckas av olika orsaker. Det ligger i Novias intresse att arbetet färdigställs och att det konkreta slutresultat som planerats faktiskt tar form och kan visas upp som ett representativt Novia-projekt. Därför är det ändamålsenligt för alla parter att man för en gemensam diskussion om hur projektet skall slutföras *innan* man inleder ett samarbete.

Viktiga frågor innan man avslutar ett projekt:

- Vilka var projektets målsättningar? Har de uppnåtts?
- När är projektet slut för Novias del?
- Vilket är företagets eget ansvar för att ev. slutföra arbetet? Hur skall detta genomföras?

Förutom att diskutera projektets slutresultat med kunden, behöver varje projekt **avslutas med en analys över projektets struktur, arbetsprocess, inlärningsstoff och resultat**. Detta dels för att öka djupinläringen hos de studerande, dels för att utveckla projektarbetet och ge erfarenheter med tanke på nya projekt. Studerande, handledare, lärare samt personal inom VisioLab bör delta i denna diskussion, vid behov kan även företagsrepresentanter delta. I slutskedet är det viktigt att man ser till att alla är nöjda med det som gjorts, att kunden får det han eller hon beställt, att studerande upplever att de lärt sig någonting och att de fått ersättning enligt överenskommelse.

5.2. Utvecklingsförslag för VisioLab

5.2.1. VisioLab som projektkoordinator

Ett problem som förts fram under diskussioner med Novias lärare i Nykarleby är att företagen och undervisningen ofta arbetar inom olika tidsramar. Företagen vill ofta att ett projekt påbörjas snabbt samtidigt som de inte alltid har förmågan att förutse sina behov i god tid på förhand. På Novia planerar man sin utbildning enligt fastslagen läroplan och har därför svårt att sätta in ett projekt i undervisningen på kort varsel. Även om det finns vilja att öka antalet projekt i undervisningen, upplever man att den flexibilitet som skulle krävas för projekten inte alltid finns.

Ett sätt att lösa problemet kunde vara att planera in fritt valbara studieperioder i läroplanen. Dessa studieperioder kunde ha en allmän benämning, exempelvis "näringslivsprojekt". Inom ramen för dessa studieperioder kunde man då på kortare varsel ta in projekt i undervisningen. Detta arbetssätt har tillämpats framgångsrikt under många år vid Mellersta Österbottens yrkeshögskola vid enheten Jakobstad. Här skulle VisioLab kunna sköta kontakten till företagen och undervisningspersonalen. Företagen och VisioLab kunde hålla kontinuerlig kontakt med varandra gällande olika projektförslag för Novia. Då kunde VisioLab fungera som projektkoordinator och informera utbildningspersonalen om hurdana projekt företagen i regionen erbjuder för tillfället. Tack vare denna arbetsfördelning kunde VisioLab agera budbärare och sörja för att samarbetsprojekten gynnar alla parter.

5.2.2. VisioLab som förmedlare av projekt och utvecklare av projektbaserad inläring.

*"Det har känts bra att vi varit som en front, jag och VisioLab. Det är skönt att det finns ytterligare en ansvarsperson och att jag inte känner att jag står där helt allena."
(Lärare)*

VisioLab kunde bli en viktig resurs för Novia genom att knyta samman kundens behov, studerandes inlärningsbehov och kompetens samt den läroplan som lärarna följer. Verkliga näringslivsprojekt ger Novias studerande viktig praktik som krävs i yrkeshögskolesammanhang. Vid diskussioner med lärarna i Nykarleby har det framgått att utbildningarna också tidigare kom med projektidéer, medan det på senare tid ofta varit företag som gett uppslag till projekt via VisioLab. Kunde detta kombineras så att utbildningar kan lämna in önskemål och projektbeskrivningar så att VisioLabs roll blir att hitta företagen och uppdragen? Förutom denna projektförmedling kunde VisioLab aktivt utveckla en projektpraxis och en projektstruktur inom Novia. Detta skulle innebära att utveckla exempelvis konkreta avtal, praxis för prissättning och projektformat. Lärarna påpekar att det tar väldigt mycket tid att knyta kontakter med företagsvärlden och att det vore

välkommet att få allting färdigt serverat. Samtidigt borde lärare och VisioLab bolla idéer och samarbeta mer. VisioLab skulle helt enkelt vara en resurs för lärarna samt en förmedlare och utvecklare som aktivt kommunicerar med både utbildningen och näringslivet.

5.2.3. VisioLab som förkuvös

Med tanke på en effektiv projektinläring där fokus ligger på företagsamhetsfostran behöver den studerande få konkreta svar på frågor som visat sig vara problematiska: *Vad är jag värd? Hur kommunicerar jag med kunden? Hur ger och tar jag kritik? Hur skriver jag en faktura?*

I en förkuvös kunde VisioLab stå för den konkreta företagsamhetsfostran. Med konkret avses här såväl den företagsamhetsfostran som leder till att starta företag, som att ansvara för praktiska frågeställningar som uppstår i projekt: *Hur skriver jag ett avtal? Vad är mitt arbete värt? Hur möter jag kunden? Hur analyserar jag marknaden?*

De studerande kunde redan under studietiden få starta ett eget företag och om de så önskar, utföra projekt i företagets namn. I förkuvösen skulle de studerande få sakkunnig hjälp i olika situationer och här kunde VisioLabs roll vara att plocka in den kompetens som behövs. En lärare nämner att företagsamhetsfostran bäst lärs in genom att i praktiken prova på och själv uppleva de problem som möter en som företagare. I förkuvösen och i sitt företag skulle den studerande ge anbud, skriva fakturor, bokföra sina inkomster och utgifter etc. VisioLab kunde även utarbeta konkreta guider för att underlätta de studerandes arbete som egenföretagare. Från förkuvösen skulle sedan steget till redan etablerade företagskuvöser i regionen bli betydligt mindre. Eventuellt leder detta tänkesätt till att enbart se företagsamhetsfostran som en strävan efter att skapa nya företag och företagare. Samtidigt är det ofta den praktiska verksamheten och de konkreta frågeställningarna som studerande efterlyser i den projektbaserade inläringen.

5.3. Tankar om mål och syfte

Om vi ser tillbaka på den projektplan som skrevs vid starten av VisioLab kan man fokusera på följande viktiga frågor: Vilka mål och ambitioner hade Novia med projektet? Vad var dess syfte och hur skulle man gå till väga för att uppnå dessa syften? Vad är resultatet av projektarbetet som startade våren 2008? Vad kvarstår och vad har förändrats?

Ett mål var att studerande via verkliga näringslivsprojekt skulle få bättre arbetslivskunskaper och en ökad säkerhet i kontakten till företag och arbetsgivare. På basen av de resultat som presenterats tidigare kan vi konstatera att studerande som deltagit i VisioLab-projekten efteråt upplevt att de fått mycket ny kunskap om det praktiska arbetet, men även en ökad säkerhet och bättre självkänedom. Det gäller bara att i varje projekt hitta en *sund balans mellan frihet och ansvar* för de studerande och att som lärare eller handledare kunna styra och stöda under arbetets gång. Om studerandena lär sig i ett tidigt skede att *själva ta ansvar och initiativ* under projektarbetet får de mycket nyttiga kunskaper som *gynnar dem i arbetslivet*. Därför är det ibland nödvändigt att till och med *kräva* ett visst mått av ansvarstagande och eget initiativ av studerandena och få dem att inse att studerandeprojekt är verkliga uppdrag som kräver ett genuint engagemang.

Ett av VisioLabs huvudsyften var att via studerandeprojekt uppmuntra företag att använda kulturbranschens tjänster. Även om själva processen delvis upplevts arbetsdryg, har de flesta företag som deltagit i projekten varit positiva till resultaten. Tack vare detta branschöverskridande samarbete har alla parter fått ny kunskap och bättre förståelse för varandras kunnande. Genom att berätta om upplevelserna och de goda erfarenheterna inom VisioLab kan vi sprida kunskap så att den kommer fler till nytta. VisioLab kunde i framtiden ta ansvar för denna kunskapsprid-

ning och målmedvetet informera regionens aktörer om olika samarbetsmöjligheter för företag och yrkeshögskolor, men också för företag och professionella tjänsteleverantörer.

En viktig målgrupp i projekt VisioLab var Novias egen undervisningspersonal i Nykarleby. Man ville stärka lärarnas yrkesroll i den projektbaserade undervisningen och stöda deras anpassningsförmåga till de regionala näringslivsbehoven. På denna punkt får vi konstatera att arbetet inte fullgjorts enligt projektplanen. Projektet borde ha inletts med en utförlig diskussion om undervisningens behov – nu fokuserade man i ett allt för tidigt skede på företagen och anpassade projekten efter deras behov. I framtiden bör projekten vara ett samarbete med båda parter, där alla inblandade upplever att projektet tillför dem något.

När VisioLab startade utgick man ifrån att regional utveckling samt en ökad tillväxt och sysselsättningsgrad för regionens företag skulle vara en naturlig följd av verksamheten. Gällande ökad sysselsättningsgrad för kulturbranschen i regionen har man gjort små framsteg i förhållande till projektets omfattning: En deltagare i projekt Losvika meddelade efter projektets slut att hon skulle inleda sin aktiva företagsverksamhet eftersom erfarenheten gett henne säkerhet i den egna yrkesrollen. I projekt Pratsam anlätade företaget efteråt en etablerad tjänsteleverantör för att vidareutveckla den plan som Novias studerande påbörjat.

I och med att det är svårt att få fast anställning hos en etablerad arbetsgivare är det vanligt att yrkesverksamma i kulturbranschen är egenföretagare. Här håller en förändring dock på att ske; medvetenheten om den kreativa branschens potential ökar och temat har fått stor synlighet i media på senare tid – mjukare värden blir allt viktigare i samhället och inom näringslivet. För VisioLab och Novia innebär detta ett ypperligt tillfälle att erövra nya verksamhetsområden och sprida kunskap om den kreativa branschens nya möjligheter.

6. Slutord

Tack vare VisioLab har Novia i Nykarleby blivit många erfarenheter rikare. Även om man stött på vissa problem har den projektbaserade undervisningen visat sig vara nyttig och ändamålsenlig för både studerande och lärare. Majoriteten av de studerande som deltog i VisioLab-projekten framhöll att de gärna skulle delta i liknande projekt igen ifall de fick möjlighet. För studerande är det oerhört viktigt att redan under studietiden få arbetserfarenhet och självsäkerhet inför sitt framtida yrke. När studierna delvis varit projektbaserade och skett utanför den skyddade studiemiljön blir steget ut i arbetslivet inte så stort. De lärdomar och den kunskap vi fått i projekten har hjälpt oss att göra upp utvecklingsförslag med tanke på den fortsatta projektverksamheten, vilket också kan ses som en bedrift för projekt VisioLab.

Ett mål med samarbetsprojekten inom VisioLab var att öka förståelsen mellan den kreativa branschen och företagen i Österbotten. Då företag anlitar studerande i stället för att anställa en professionell tjänsteleverantör, tar de naturligtvis en risk. Men eftersom studerandeprojekt vanligtvis innebär en mindre ekonomisk investering är risken ändå relativt liten. Ett studerandeprojekt kan ge företaget nya, fräscha idéer som kanske i bästa fall kan bidra till att man utvecklar företagets egna arbetsmetoder och -processer. Studerande lär sig gärna nya arbetsätt och kan via utbildningsorganisationen förmedla intressant information om sin bransch. För de företag som inte har tidigare erfarenhet av att arbeta med kreativa tjänsteproducenter, kan ett studerandeprojekt vara ett bra sätt att bekanta sig med en ny, spännande bransch.

Något som ofta kommer upp i diskussioner kring projektbaserad inläring är förhållandet till de personer som utexaminerats och redan utövar det yrke som Novia utbildar sina studerande för. Därför borde varje utbildning ha en klar linje gällande ofördelaktig konkurrens med exempelvis verksamma fotografer, formgivare och bildkonstnärer. Därför behöver vi fortfarande hitta en lösning på följande fråga:

Hur kan utbildningen i samband med sin projektbaserade pedagogik undvika att konkurrera med utexaminerade studerande och/eller bidra till att priset för kreativa tjänster eller produkter sjunker?

Den projektbaserade undervisningen stöder den företagsamhetsfostran som betonas i Undervisnings- och kulturministeriets läroplan. Novias lärare i Nykarleby har önskat att man skulle bygga upp en projektadministration som utvecklar och stöder den projektbaserade undervisningen på Novia; dels på ett generellt plan, dels i direkt samarbete med de enskilda lärarna och utbildningsprogrammen. Vi har redan sett att det administrativa arbetet utvecklats under VisioLabs projektperiod. Därför bör också de utvecklingsförslag som kastats fram i denna rapport beaktas i det framtida utvecklingsarbetet. VisioLab kan bli den tilläggsresurs som lärarna i Nykarleby gärna vill se i en utbildningsmiljö där projektbaserad undervisning är en naturlig del av verksamheten.

Idag är projektbaserad inläring inte längre någon nyhet på Novias utbildningsprogram i Nykarleby. Det som däremot borde utvecklas är ett ämnesöverskridande samarbete, där flera utbildningsprogram och lärare planerar och skapar gemensamma projekt. Tack vare ett sådant utvecklingsarbete kunde man få studerande att inse att kurserna inte är ämnesmässigt åtskilda delar, utan en komplex helhet som återspeglar verkligheten. I undervisningen behöver studerande förstå att enskilda kurser bildar helheter som tillämpas ändamålsenligt i projekt. Detta idealtillstånd kan endast uppstå genom ett ökat samarbete mellan lärare och olika utbildningsprogram på Novia. För en framtida verksamhet rekommenderar vi ett tvärfackligt samarbete både inom Novia och i hela Österbottenregionen. Genom att målmedvetet arbeta för nytänkande och attitydförändring kan man utveckla ett gränsöverskridande samarbete i hela Österbotten. Vi tror att VisioLab kunde agera budbärare för detta tänkesätt i vår region, i framtiden kunde VisioLab också koordinera och informera om den verksamhet som utgör en gränssyta mellan Novia, näringslivet och tredje sektorn. En breddning av VisioLabs verksamhetsområde skulle bädda för nya samarbetsformer bl.a. inom arbetshälsa, välbefinnande, sjukvård, skolväsende och äldreomsorg.

Källförteckning

Backström-Widjeskog, B. (2008). *Du kan om du vill - Lärares tankar om fostran till företagsamhet*. Akademisk doktorsavhandling. Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi i Vasa: Åbo Akademis förlag.

Buber, M. (1993). *Om uppfostran* (u.o.): Dualis förlags Ab.

Dysthe, O. (1996). *Det flerstämmiga klassrummet*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.

Harris, J.H. & Katz, L.G. (2001): *Young investigators. The project approach in the early years*. New York.

Granberg, O. (2009). *Lära eller läras. Om kompetens och utbildningsplanering i arbetslivet*. Lund: Studentlitteratur.

Intel® Teach to the Future. (2003). *Project-based classroom: Bridging the gap between education and technology*. Training materials for regional and master trainers. (u.o.)

Skrøvset, S. & Lund, T. (2000). *Projektarbete i skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Synteta, P. (2001). EVA_pm: *Design and Development of a Scaffolding Environment For Students Projects*. <http://tecfa.unige.ch/staf-e/paraskev/memoire/important/writing/memoire.pdf>
Hämtad 21.10.2010

Undervisnings- och kulturministeriets nationella ESF-utvecklingsprogram 2007–2013

<http://www.minedu.fi/OPM/EU-asiat/EU-rakennerahastot/ohjelmat/?lang=sv>
Hämtad 21.10.2010

Vygotskij, L. (1978). *Mind in society. The development of higher psychological processes*. Cambridge: Harvard University Press.

Yrkeshögskolelagen (9.5.2003/351)

INTERVJUGUIDE / Lärare

Utvärdering av lärarna vid Yrkeshögskolan Novia, enheten Jakobstad, avdelningen för bildkonst, media och design i Nykarleby om studerandeprojekt med näringslivet. Frågorna 5-9 och 11-12 frågades endast av tre lärare som varit involverade i VisioLab-projekten.

1. Har du erfarenhet av att i undervisningen arbeta i projekt tillsammans med företag/arbetslivet?
2. Har du erfarenhet av att handleda studerande i näringslivsprojekt?
3. Vilken typ av information behöver du få innan du kan starta upp ett näringslivsprojekt?
4. Vad krävs av läraren när ett projekt startas upp inom undervisningen?
5.
 - a. Vilken typ av information fick du om detta projekt innan det startade?
 - b. Var informationen du fick relevant? Om inte, vad hade du velat ha för typ av information?
 - c. Var informationen tillräcklig? Om inte, vad hade du önskat mer information om?
6.
 - a. Vad var din roll under projektet?
 - b. Var du aktiv/passiv? Hur?
 - c. Hur har du bistått studerande?
 - d. Har du haft kontakt med den utomstående handledaren? Hur upplevde du handledarens arbete?
 - e. Har du haft kontakt med företaget? Hur upplevde du samarbetet?
7.
 - a. Vilken roll anser du att VisioLab hade i detta projekt?
 - b. Hur har du upplevt samarbetet med VisioLab?
8. Vad är din åsikt om slutresultatet av detta projekt?
9. Vilka förväntningar hade du på projektet? Har de uppfyllts? (Ge exempel)
10. Anser du att projektet överensstämmer med målsättningarna för läroplanens kurs inom vilket projektet genomfördes? (Fråga av lärare som deltagit i VisioLab projekt) Då du planerar att ta in projekt i undervisningen, vilka kriterier skall projektet ha? Är det viktigt att projektet överensstämmer med målsättningarna för läroplanens kurs inom vilket projektet genomförs? (Fråga av lärare som inte deltagit i VisioLab projekt).
11. Om du skulle ändra på/förbättra något i projektet – vad skulle det vara?
12. Tycker du att det är motiverat att delta i fler liknande projekt? Varför/varför inte?
13. Upplever du att projekt är viktiga inom utbildningen? Varför/Varför inte?
14. Vad får studerande ut av projektbaserad undervisning?
15. Vad får företagen ut av att samarbeta med studerande inom projektbaserad undervisning?
16. Vad får du ut av att arbeta med projektbaserad undervisning?
17. Vad är din viktigaste roll inom projektbaserad undervisning?
18. Vad är din viktigaste uppgift som lärare?
19.
 - a. Vems ansvar är det att slutresultatet för ett projekt uppnås?
 - b. Är det din uppgift att se till att ett önskvärt slutresultat uppnås?
 - c. Vad händer om man misslyckas? Vem misslyckas? Är det farligt att misslyckas?
20.
 - a. Hur placerar sig era studerande på arbetsmarknaden efter studierna? (anställning eller egenföretagare)
 - b. Vilka förväntningar/förhoppningar har ni på deras placering på arbetsmarknaden?
 - c. Hur väl stämmer förväntningarna överens med verkligheten?
 - d. Hur ser möjligheterna till anställning ut för de utexaminerade?
21. Hur kan man inom utbildningen stimulera studerande till företagsamhet och entreprenörskap? Är det din uppgift?
22. Behövs fler satsningar på företagsamhetsfostran inom er utbildning? Varför/varför inte? Hur skulle dessa satsningar kunna se ut?

INTERVJUGUIDE / Studerande

Utvärdering av studerande inom projekt Solkulla, projekt Pratsam och projekt Losvika.

1. Hurudan tidigare erfarenhet hade du av att arbeta inom projekt innan du började arbeta i detta projekt?
2. Vilken typ av information fick du om detta projekt innan det startade?
3. Var informationen du fick relevant? (D.v.s. hjälpte denna information dig att utföra ditt arbete under projektet?)
4. Fick du tillräckligt med information innan projektet startade? Om inte, vad hade du önskat mer information om?
5. Vad är din åsikt om innehållet, tidtabellen, informationsflödet och arbetsfördelningen inom detta projekt?
6. Vad har du lärt dig under detta projekt? / Vilken nytta har du av att ha arbetet inom detta projekt i din utbildning?
7. Vad har varit det mest givande under projektet? Varför?
8. Vad har varit det mest negativa under projektet? Varför?
9. Hur har du upplevt handledningen under projektet?
10. Vad tillför handledning av en person som jobbar utanför utbildningen dig personligen?
11. Hur har du upplevt samarbetet med andra studerande under detta projekt? (Ifall det har varit problem, finns det något som projektet eller handledarna skulle ha kunnat göra annorlunda?)
12. Vad är din åsikt om slutresultatet av detta projekt?
13. Är projekt viktiga inom utbildningen? Varför/Varför inte?
14. Skulle du delta i ett liknande projekt på nytt om du fick denna möjlighet under din utbildningstid? Varför/varför inte?
15. Övriga kommentarer!

INTERVJUGUIDE / Företag

Utvärdering av företag och företagarna inom projekt Solkulla, projekt Pratsam och projekt Losvika.

1. Hurudan tidigare erfarenhet har ert företag av att arbeta tillsammans med studerande?
2. Hurudan tidigare erfarenhet har ert företag av att arbeta med produkt/tjänsteutveckling?
3. Hur startade detta projekt? (D.v.s. hur knöts kontakten till VisioLab?)
4. Vilken typ av information fick ni om detta projekt innan det startade?
5. Fick ni tillräckligt med information innan projektet startade? Om inte, vad hade du önskat mer information om?
6. Vilka var era förväntningar inför projektet?
7. Vad är er åsikt om innehållet, tidtabellen, informationsflödet och arbetsfördelningen inom detta projekt?
8. Vad har varit det mest givande under projektet? Varför?
9. Vad har varit det mest negativa under projektet? Varför?
10. Hur har ni upplevt samarbetet med de studerande under detta projekt? (Ifall det har varit problem, finns det något som man skulle ha kunnat göra annorlunda?)
11. Hur har ni upplevt samarbetet till handledarna under detta projekt? (Ifall ni har haft kontakt med handledarna)

12. Vilken roll anser ni att handledaren borde ha? Varför?
13. Hur har ni upplevt samarbetet med VisioLab under detta projekt?
14. Vilken roll anser ni att VisioLab borde ha? Varför?
15. a) Hur har ni upplevt samarbetet med de övriga företagen (Solkulla) / med dina medarbetare under projektets gång (övriga projekt)?
b) Vad är det som har bidragit till denna upplevelse?
c) Hur har samarbetet förändrats?
d) Tror du att denna förändring/utveckling skulle ha varit möjligt utan detta projekt?
16. a) Vad är er åsikt om slutresultatet för ert företag av detta projekt?
b) Om ni relaterar detta till era förväntningar, hur har de uppfyllts?
17. Anser ni att dylika projekt är viktiga för studerande? Varför/Varför inte?
18. Vilken är den största skillnaden mellan att anlita studerande till ett dylikt projekt jämfört med att anlita redan etablerade företag/företagare? (Positivt/ negativt)
19. Skulle ni som företag delta i ett liknande projekt på nytt om ni fick denna möjlighet? Varför/varför inte?
20. Om ni skulle ändra på/förbättra något i projektet – vad skulle det vara?
21. Övriga kommentarer!

INTERVJUGUIDE / Handledare

Utvärdering av handledarna inom projekt Solkulla, projekt Pratsam och projekt Losvika.

1. Hurudan tidigare erfarenhet har du av att arbeta med projekt innan detta projekt?
2. Hurudan tidigare erfarenhet har du av att handleda andra, och speciellt studerande?
3. Vilken typ av information fick du om detta projekt innan det startade?
4. Var informationen du fick relevant?
5. Tyckte du att du fick tillräckligt med information?
6. Vilka var dina förväntningar inför projektet?
7. Vad är din åsikt om innehållet, tidtabellen, informationsflödet och arbetsfördelningen inom detta projekt?
8. Vad har varit det mest givande under projektet? Varför?
9. Vad har varit det mest negativa under projektet? Varför?
10. Hur har du upplevt handledning av de studerande under detta projekt? (Ifall det har varit problem, finns det något som man skulle ha kunnat göra annorlunda?)
11. Hur har du upplevt samarbetet med företagen?
12. Hur har du upplevt samarbetet med VisioLab under detta projekt?
13. Hur har du upplevt samarbetet mellan de studerande under projektet?
14. Vad är din åsikt om slutresultatet av detta projekt?
15. Anser du att dylika projekt är viktiga för studerande? Varför/Varför inte?
16. Vad tror du att studeranden får ut av att arbeta i dylika projekt?
17. Vad tror du företagen får ut av att samarbeta med studeranden under dylika projekt?
18. Vilken är din viktigaste roll som handledare inom ett projekt?
19. Hur kan du som handledare se till att ett slutresultat för projektet uppnås?
20. Skulle du delta på nytt som handledare i ett dylikt projekt om du fick den möjligheten?
21. Vilken är den största skillnaden mellan att anlita studerande till ett dylikt projekt jämfört med att anlita redan etablerade företag/företagare? (Positivt/ negativt)
22. Om du skulle ändra på/förbättra något i projektet – vad skulle det vara?
23. Övriga kommentarer!

Denna rapport är slutdokumentationen för projekt VisioLab 08-11 som pågått under perioden 1.4.2008–31.3.2011. Projektet finansierades i huvudsak med medel från Europeiska socialfonden och staten, men även Svenska Kulturfonden, Jakobstadsregionens Näringscentral Concordia Ab, Yrkeshögskolan Novia och Mellersta Österbottens yrkeshögskola deltog i finansieringen. Projektet genomfördes som en del av Yrkeshögskolan Novias forsknings- och utvecklingsverksamhet inom området Kultur och samhälle.

Om Novia

Yrkeshögskolan Novia har ca 3500 studerande och personalstyrkan uppgår till ca 390 personer. Novia är den största svenskspråkiga yrkeshögskolan i Finland som har examensinriktad ungdoms- och vuxenutbildning, utbildning som leder till högre yrkeshögskoleexamen samt fortbildning och specialiseringsutbildning. Novia har utbildningsverksamhet i Vasa, Esbo, Helsingfors, Jakobstad, Nykarleby, Raseborg och Åbo.

Yrkeshögskolan Novia är en internationell yrkeshögskola, via samarbetsavtal utomlands och internationalisering på hemmaplan.

Novias styrka ligger i närvaron och nätverket i hela Svenskfinland. Novia representerar med sitt breda utbildningsutbud de flesta samhällssektorer. Det är få organisationer som kan uppvisa en sådan kompetensmässig och geografisk täckning. Högklassiga och modernutbildningsprogram ger studerande en bra plattform för sina framtida yrkeskarriärer.

Yrkeshögskolan Novia, Fabriksgatan 1, 65100 Vasa, Finland
Tfn +358 (0)6 328 5000 (växel), fax +358 (0)6 328 5110

Ansökningsbyrån, PB 6, 65201 Vasa, Finland
Tfn +358 (0)6 328 5555, fax +358 (0)6 328 5117
ansokningsbyran@novia.fi

www.novia.fi

This report was published as a result of project **VisioLab 08–11** at Novia University of Applied Sciences. VisioLab 08–11 focused on project-based learning as a method for introducing Art and Culture-oriented services to local business associates. The report also gives a future perspective on co-operative activities between the local business-society and Novia's education in Arts and Culture as a means for regional development.

Project VisioLab 08–11 was mainly funded by the European Social Fund and by the Finnish state in 2008–2011. The Swedish Cultural Foundation in Finland, the Regional Development Centre Concordia, Novia University of Applied Sciences and the Central Ostrobothnia University of Applied Sciences also took part in funding the project.

Närings-, trafik- och miljöcentralen

Regionförvaltningsverket
Västra och Inre Finland

